

VIII. međunarodni znanstveni skup

8th International Scientific Conference

DIJETE I JEZIK DANAS

Razvoj pismenosti u materinskom i inom jeziku

CHILDREN AND LANGUAGES TODAY

First and Second Language Literacy Development

KNJIŽICA SAŽETAKA

BOOK OF ABSTRACTS

Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti
Osijek (Hrvatska), 1. – 2. prosinca 2017.

Faculty of Education
Osijek (Croatia), 1-2 December 2017

VIII. međunarodni znanstveni skup

DIJETE I JEZIK DANAS

Razvoj pismenosti u materinskom i inom jeziku
Osijek (Hrvatska), 1. – 2. prosinca 2017.

8th International Scientific Conference

CHILDREN AND LANGUAGES TODAY

First and Second Language Literacy Development
Osijek (Croatia), 1-2 December 2017

DiJ 2017.

ChiLa 2017

KNJIŽICA SAŽETAKA

BOOK OF ABSTRACTS

Uredile

Editors

Željka Flegar / Valentina Majdenić / Ivana Moritz

Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti Osijek
Faculty of Education Osijek

Osijek (Hrvatska), 1. – 2. prosinca 2017.
Osijek (Croatia), 1-2 December 2017

Izdavač / Publisher

Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti / Faculty of Education

Za izdavača / Acting publisher

Damir Matanović

Prijevod / Translation

Mirna Erk

Ivana Marinić

Ivana Moritz

Lektura i korektura (hrvatski) / Language reviewing and proofreading (Croatian)

Igor Marko Gligorić

Irena Krumes

Nina Mance

Ivana Trtanj

Lektura i korektura (engleski) / Language reviewing and proofreading (English)

Rebecca Dearlove

Grafička obrada i dizajn naslovnice / Layout and cover design

Marko Šošić

Naklada / Print run

100 komada / copies

Tisak / Print

Exoro, d.o.o.

Razvoj pismenosti u materinskom i inom jeziku

First and Second Language Literacy Development

Mjesto održavanja skupa / Conference venue

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

Cara Hadrijana 10, 31000 Osijek

Tel: +385 (0)31 321 700

Fax: +385 (0)31 321 899

Web stranica / Web page

dijeteijezik.foozos.hr

Programski odbor / Programme committee

Melita Aleksa Varga (Osijek), Thomai Alexiou (Thessaloniki), Vesna Bagarić Medve (Osijek), Lidija Bakota (Osijek), Emina Berbić Kolar (Osijek), Vesna Bjedov (Osijek), Đuro Blažeka (Zagreb), Lidija Cvikić (Zagreb), Dragica Dragun (Osijek), Patricia Driscoll (Canterbury), Tihomir Engler (Osijek), Mirna Erk (Osijek), Željka Flegar (predsjednica / president) (Osijek), Dragana Francišковиć (Subotica), Marina Gabelica (Zagreb), María del Pilar García Mayo (Leioa), Christina Nicole Giannikas (Limassol), Igor Marko Gligorić (Osijek), Tatjana Ileš (Osijek), Manuela Karlak (Osijek), Irena Krumes (Osijek), Bettina Kümmerling-Meibauer (Tübingen), Sanja Lovrić-Kralj (Zagreb), Lana Mayer (Osijek), Ana Mikić Čolić (Osijek), Brigita Kacjan (Maribor), Andrijana Kos-Lajtman (Zagreb), Olha Kravets (Lviv), Janelle B. Mathis (Denton), Jelena Mihaljević Djigunović (Zagreb), Jennifer M. Miskec (Farmville), Smiljana Narančić Kovač (Zagreb), Marianne Nikolov (Pécs), Dunja Pavličević-Franić (Zagreb), Simone Pfenninger (Salzburg), Alison Porter (Southampton), Janja Prodan (Pécs), Danijela Prošić-Santovac (Novi Sad), Shelagh Rixon (Coventry), Vera Savić (Jagodina), Małgorzata Szulc-Kurpaska (Wrocław), Renata Šamo (Zagreb), Małgorzata Tetiurka (Lublin), Ivana Trtanj (Osijek), Tamara Turza-Bogdan (Čakovec), Ljudmila Vasiljeva (Lavov), Vladimira Velički (Zagreb), Irena Vodopija (Osijek)

Organizacijski odbor / Organizing committee

Valentina Majdenić (predsjednica / president), Nina Mance, Ivana Marinić, Ivana Moritz, Dubravka Smajić, Marko Šošić, Vedrana Živković Zebec

Plenarna izlaganja
Plenary papers

Janet Enever

Umeå University

University of Reading

janet.enever@umu.se

Čimbenici koji utječu na razvoj dječje vještine pisanja u inome jeziku

U izlaganju ću predstaviti pojam pismenosti kao situacijskoga kulturnog iskustva, postavljajući pitanja o tome što bi to moglo značiti za mlađe učenike inoga jezika u školskome okruženju. Kao ilustraciju situacijskoga iskustva, stečenoga unutar škole i izvan nje, obrazložit ću nalaze nedavnih istraživanja koja su dovela do novih spoznaja u području ovladavanja inim jezikom u prvim godinama školovanja. Unatoč spoznajama longitudinalnih istraživanja provedenih u redovnom obrazovanju (Wells, 1999.), mali je broj pokušaja dugoročnoga proučavanja razvoja samopouzdanja i postignuća mlađih učenika pri razvoju pisanja u ranome učenju inog jezika. Kombinacija čimbenika poput financiranja, raspoloživog vremena i složenosti prikupljanja podataka od mlađe djece koja su tek pristigla u školu, često se pokazala nepremostivom za istraživače.

U ovom izlaganju pozivat ću se na podatke prikupljene za vrijeme ELLiE projekta (2007.-2010.) i one prikupljene u dvjema sljedećim godinama kako bih prikazala što su učenici u Švedskoj postigli nakon šest godina učenja engleskog jezika (1.-6. razred). Raspravljat ću o nalazima dobivenim promatranjem nastave, intervjuom i provođenjem upitnika te rezultatima ostvarenima na testovima jezičnog primanja i proizvodnje, uključujući rezultate nacionalnog testa, kako bih objasnila postignuća u pisanju troje učenika u razdoblju od šest godina.

Razmatranje prikupljenih nalaza nameće pitanja povezana s dječjim znanjem o svijetu (Cameron, 2001.) i pokazuje da djeca u školu mogu doći sa znatnom količinom pasivnoga znanja koje može poslužiti kao podrška nastavnim aktivnostima za daljnji razvoj pisanja. Razdoblje od šest godina obuhvaćeno ovim istraživanjem otkrilo je različite individualne putove k napretku i pokazalo važnost diferenciranih zadataka pisanja na nastavi. Također, podatci iz intervju pokazuju su kako je veliko značenje izvanškolske izloženosti za razvoj spomenutih učenika. Posebice, entuzijazam prema internetskoj interakciji potaknuo je neke učenike na traženje informacija koje su dostupne samo na engleskom jeziku te na komunikaciju s drugom djecom širom svijeta. Ta implicitna iskustva u učenju naznaka su prilika koja se otvara učiteljima za premošćivanje raskola između učenja u školi i kod kuće, a također predstavljaju, u nekim slučajevima, pojavu aktivnijih globalnih korisnika jezika.

Ti i drugi kadrovi 'sutrašnjeg svijeta' daju naslutiti da će se angažman djece s digitalnim tehnologijama nastaviti širiti u nezamislivim smjerovima, nudeći mnoge nove prilike djeci kao stvarateljima i čitateljima teksta, na velikom broju jezika. Za učitelje istraživanje načina premošćivanja razlika između kuće i škole te angažman s digitalnim tehnologijama može dragocjeno pridonijeti redefiniranju ciljeva opismenjavanja na engleskom jeziku u školi.

Ključne riječi: pismenost, strani jezici, longitudinalno, osnovna škola, društveni ciljevi.

Factors Influencing Children's Second Language Writing Development

In this presentation I will introduce the notion of literacy as a situated, cultural experience, raising questions about what this might mean for young learners of additional languages in school contexts. As one illustration of situated practices, both in and out of school, I will discuss evidence from

a recent study which offers new findings from the field of second and foreign language learning in the first few years of schooling. Despite the acknowledged insights provided by longitudinal studies in mainstream education research (Wells 1999), there have been few attempts to study the development of young learner confidence and achievements in writing development over time in early second language learning. A combination of factors such as funding, time availability and the complexities of gathering data from young children recently arrived in school have often proved to be insurmountable for researchers.

In my paper I will draw on data collected during the ELLiE study (2007-2010), together with further evidence collected in two subsequent years, to provide an illustration of what has been achieved by learners in Sweden after six years of learning English (Grades 1-6). I will discuss evidence from lesson observations, interviews and questionnaires, together with reception and production tasks including national test results, to shed light on the writing achievements of three learners' over the six-year period.

In considering the evidence, questions related to children's knowledge of the world will be raised (Cameron 2001), proposing that children may bring substantial receptive knowledge to school, which can be put to good use in support of classroom-based activities for their further writing development. The six-year period covered by this study has revealed distinct individual pathways to progress, indicating the importance of differentiated classroom writing tasks. Interview data has also shown the huge significance of out-of-school exposure for these learners' development. In particular, the enthusiasm for online interactions has driven some learners to seek information that is only available in English, to communicate with other children around the world. These implicit learning experiences give some indication of the opportunities teachers may have to bridge the gap between school learning and home learning, also signaling the emergence of more active global language users in some instances.

These, and other snapshots of 'tomorrow's world' suggest that young children's engagement with digital technologies will continue to expand in unimaginable directions, offering many new opportunities for children as producers and consumers of text, across a range of languages. For teachers, exploring ways to bridge the gap between home and school, engagement with digital technologies may valuably contribute to re-defining the purposes of school-based literacies in English.

Keywords: literacy, foreign languages, longitudinal, primary school, social purposes

Razvoj rane pismenosti u hrvatskom: obrazovne smjernice i kliničke implikacije

Rana pismenost složena je mješavina kompetencija i znanja koja se počinje razvijati prije početka formalnog poučavanja čitanja i pisanja, a koja snažno predviđa buduće kompetencije u tim školskim vještinama (Whitehurst, Lonigan, 1998.). Dva okruženja važna su za razvoj rane pismenosti: formalno predškolsko okruženje koje je uglavnom usmjereno na poticanje lingvističkog znanja te neformalno okolinsko okruženje pri čemu najvažniju ulogu ima kućno, obiteljsko okruženje. Ranu pismenost definira šest diskretnih vještina: fonološka svjesnost, rječnik, pripovijedanje, imenovanje slova, koncept o tisku i interes za tiskom, koje dijete počinje usvajati u predškolskom razdoblju. Vještine poput fonološke svjesnosti i imenovanja slova primarno su povezane s formalnim predškolskim okruženjem, a vještina pripovijedanja, rječnik, interes o tisku i koncept o tisku uz oba okruženja.

U ovom radu naglasak je na lingvističkim znanjima, i to na fonološkoj svjesnosti i imenovanju slova jer se u nizu istraživanja te dvije vještine kontinuirano potvrđuju ključnim pretkazateljima čitanja i pisanja, i to u jezicima s transparentnom i netransparentnom ortografijom (Landerl i sur., 2013.). Fonološka svjesnost odnosi se na sposobnost prepoznavanja i baratanja jedinica manjima od riječi – slogovima i fonemima – te na razumijevanje i proizvodnju rime. Razvoj fonološke svjesnosti kreće se od većih jedinica prema manjima, završavajući sa svjesnošću o fonemima, odnosno fonemskom svjesnošću koja se u potpunosti razvije tek sustavnom podukom čitanja (Goswami i Bryant, 1990.). Empirijski dokazana visoka povezanost fonemske svjesnosti i čitanja ostvaruje se preko vještine imenovanja slova. Upravo se ta vještina izdvaja kao najjači pojedinačni pretkazatelj čitanja, i to posebice u jezicima s transparentnom ortografijom (Anthony i Francis, 2005.; Torppa i sur., 2006.).

Kako bi se ispitala fonološka svjesnost i imenovanje slova, provedeno je kros-sekcijsko istraživanje u koje je uključeno 746 djece govornika hrvatskog jezika koja su bila godinu dana pred polazak u školu. Provedena je faktorska analiza kako bi se definirale latentne varijable koje leže u pozadini manifestnih varijabli fonološke svjesnosti i imenovanja slova. Dobiveni podatci usmjeravaju na nalaz da je rima podjednako distribuirana između slogovne i fonemske svjesnosti, što upućuje na to da je uloga rime osigurati prijelaz na zahtjevniju razinu fonološke svjesnosti. Rezultati također potvrđuju povezanost između poznavanja slova i fonološke svjesnosti, posebice fonemske svjesnosti. Analiza otkriva dva čimbenika povezana s imenovanjem slova te da velika i mala slova pokazuju djelomično različitu distribuciju između ovih dvaju faktora.

Na temelju prikupljenih podataka dobiveni nalazi raspraviti će se u kontekstu obrazovanja, i to kurikula za predškolski odgoj i obrazovanje te početnog poučavanja čitanja i pisanja. Također, dobiveni podatci postaviti će se i u klinički kontekst s obzirom na to da znanja i kompetencije rane pismenosti predstavljaju i kliničke milokaze u ranom prepoznavanju onih pojedinaca koji su potencijalno rizični za odstupanje od urednih obrazaca u procesu učenja vještina čitanja i pisanja.

Ključne riječi: rana pismenost, transparentna ortografija, fonološka svjesnost, imenovanje slova.

Development of Early Literacy in Croatian: Educational Guidelines and Clinical Implications

Early literacy is a complex mix of competencies and knowledge that start to develop prior to formal instruction in reading and writing. It strongly predicts future competencies in these academic

skills (Whitehurst and Lonigan 1998). Two types of environments are important for early literacy development: formal preschool environment, which is dominantly aimed at the development of linguistic knowledge; and informal ambient environment, which is most importantly that of the home and family environment. Early literacy is defined by six discrete skills: phonological awareness, vocabulary, narrative skills, letter naming, print concept, and interest in print, all of which a child starts to acquire at preschool age. Skills such as phonological awareness and letter naming are primarily tied to formal preschool environment, whereas narrative skills, vocabulary, interest in print, and print concept are tied to both environments.

This paper stresses the importance of linguistic knowledge at the level of phonological awareness and letter naming since these two skills are repeatedly confirmed in numerous studies as the key predictors of reading and writing in languages with transparent and opaque orthography (Landerl et al. 2013).

Phonological awareness refers to the ability to recognize and use units smaller than words such as syllables and phonemes as well as the ability to recognize and produce rhyme. Development of phonological awareness follows from larger to smaller units and ends in phoneme awareness, i.e. awareness that is completed only through structured instruction of reading (Goswami and Bryant 1990). Empirical evidence of high correlation between phoneme awareness and reading skill is mediated by letter naming. This ability is the strongest individual precursor of reading skills, especially in languages with transparent orthography (Anthony and Francis 2005; Torppa et al. 2006).

In order to investigate phonological awareness and letter naming a cross-sectional study was conducted with 746 children, Croatian language speakers, one year before they started school. Factors analysis was carried out so as to define latent variables in the background to the manifest variables of phonological awareness and letter naming. The data collected points at a rhyme as equally distributed between syllable and phoneme awareness, which implies that the role of rhyme is that of a bridge to a more challenging level of phonological awareness. These findings also confirm the relationship between letter naming and phonological awareness, especially phoneme awareness. The analysis reveals that there are two factors tied to letter naming and that capital and small letters show partially different distribution between these two factors.

On the basis of the data obtained, the findings will be discussed within the realm of education, such as preschool curriculum and early reading and writing instruction. Furthermore, the data gathered will be placed in clinical context since early literacy knowledge and competencies are clinical milestones in early detection of individuals potentially at risk for the difficulties in learning to read and write.

Keywords: early literacy, transparent orthography, phonological awareness, letter naming

Sistemska didaktika književnosti za mlade

Slika slovenske književnosti za mlade kao sustava mijenjala se kroz razne faze preko predknjiževne (1550.-1850.) i inicijalne (1850.-1900.) faze. U vremenu između 1900. i 1950. nastavlja se postupna institucionalizacija osamostaljenjem autora književnosti za mlade (npr. F. Levstik, J. Stritar, posebice O. Župančič) uz ilustraciju dječjih knjiga, prijevode i stvaranje književnoga repertoara za djecu (knjige, zbirke, lektire itd.). Nakon Drugoga svjetskog rata, uslijed velikih društvenih promjena, područje književnosti za mlade proširilo se i razgranalo institucionalizacijom u knjižnicama u razdoblju od 1950. do 1980., u književnim časopisima (npr. Ciciban), zbirkama (npr. Čebelica, 1953.), izdavačkim kućama i sličnim čimbenicima književnog sustava da bi se napokon institucionaliziralo na sveučilištima kao kolegij 1980. godine. Od 1980. unutar suvremene slovenske književnosti za mlade postojale su težnje za sustavnim promjenama. Društvo se promijenilo, kao i političke i društvene granice, dok je književnost postala jedna od sastavnica društvenoga postojanja, poput društva, kulture, jezika, ekonomije. Možemo zaključiti da je književnost za mlade kao sustav sa svim sastavnim čimbenicima početkom 21. stoljeća institucionalizirana kao kolegij na svim četirima slovenskim sveučilištima. Uvjeti koji određuju samostalni nacionalni sustav i pretpostavke za istraživanje međuovisnoga heteronomnog književnog sustava europske književnosti za mlade ispunjeni su nastankom didaktike književnosti za mlade, podrškom knjižnica i sudjelovanjem diljem domovine.

Izuzetan je razvoj cjelokupne književne sfere, posebice institucija (škola, knjižnica, knjižara itd.) i repertoara (kurikuli, predložene lektire, obvezne lektire, serijali, čitalačka značka itd.), književnog i školskog tržišta u nastanku (razvoj izdavaštva, izdavači, konzumerizam itd.), proizvoda (knjige, slikovnice, CD-ovi, audio, video, multimedija, internet itd.), ali i shvaćanja čitatelja (tranzicija od predodžbe učenika kao čitatelja k predodžbi učenika kao potrošača). Sve to zahtijeva da književnost proučavamo i podučavamo kao cjelinu i istražujemo ju kao komunikacijsku shemu sazdanu od šest čimbenika, od kojih su do sada *autor* i *djelo* bili u prvome planu. Prema teoriji recepcije tu shemu još čine čitatelj, u modernim vremenima i institucije (značenje književnih institucija za književni život), repertoar (knjiga i ne-knjižni repertoar) i tržište, ali ne samo u užem smislu prodaje i kupovine, nego čitanja kao cjeloživotne (i ne samo tržišne) vrijednosti, kao i istraživanje i financiranje čitalačke pismenosti, čitalačkih kompetencija itd.

Književnost za mlade jest književni sustav sastavljen od čimbenika koji čine komunikacijsku shemu. Shema prikazuje mrežu odnosa unutar pojedinih funkcija na čijem je početku *proizvođač* ili autor, kojega slijede *institucije* važne za književnu sferu (škole, knjižnice, nagrade itd.), zajedno s *tržištem*, *repertoarom* (u obliku knjiga i drugih oblika čitanja, kao što su čitanje u školi, obvezne lektire, individualno čitanje, natjecateljsko čitanje, čitanje kao test znanja itd.), književnim *proizvodom* (književnim tekstovima), i napokon *primateljem* ili čitateljem, kojega ne predstavlja homogena nego heterogena skupina i koji je predmetom sustavne književne didaktike. Sustavna didaktika književnosti za mlade književnost shvaća kao proces, dinamičan odnos između čimbenika pri čemu odnos *autor* - *djelo* - *čitatelj* odnosno *proizvođač* - *proizvod* - *primatelj* igra središnju ulogu, kao što to čine i čimbenici koji utječu na sustav (*repertoar*, *tržište*, *institucije*). Zadatak je sustavne didaktike književnosti pokazati pristupe priopćavanja elemenata književnog sustava uporabom modela iskustvenog i transformacijskog učenja uz neprocjenjivu pomoć integriranja informacijsko-komunikacijske tehnologije u nastavu književnosti.

Ključne riječi: književni sustav, književnost za mlade, sustavna didaktika književnost.

The perception of Slovene young adult literature as a system has changed across various phases from the pre-literary phase (1550-1850) to the initial phase (1850-1900). During the period between 1900 and 1950 gradual institutionalization by way of individualization of young adult authors continued (e.g. F. Levstik, J. Stritar, especially O. Župančič) with the illustration of children's books, translations, and the creation of a literary repertoire for children (books, collections, readings, etc.). After the Second World War, due to boundless social changes, the field of young adult literature expanded by means of the institutionalization of libraries between 1950 to 1980, of literary magazines (e.g. Ciciban), of collections (e.g. Čebelica 1953), and of publishing houses and other factors of the literary system. Young adult literature finally became institutionalized at universities as a course in 1980. In the period of contemporary Slovene young adult literature since 1980, there were developments towards a systemic change. The society had changed, as well as political and cultural borders, while literature had become one of the components of social existence, such as society, culture, language, and economics. By the beginning of 21st century, we can conclude that young adult literature as a system with all the integral factors was institutionalized as an academic course at all four Slovenian universities. The didactics of young adult literature was established with the support of libraries, the participation in the narrower and wider homeland, the conditions for an autonomous national system, and the study of the interdependent heteronomic literary system of European young adult literature.

The extraordinary development in literary life, recognized in institutions (schools, libraries, bookstores), in repertoires (curricula, proposed reading, required reading, serialized reading, reading badges), in the emerging literary and school market (development of publishing, and consumerism), in products (books, picture books, CDs, audio, video, multimedia, the Internet), and, finally, in the changing conceptions of readers, requires that we also study and teach literature as a whole and research it as a communication scheme encompassing six factors, instead of solely focus on author and literary work. In view of the Receptionist Theory, readers, institutions, repertoires, the market, research and funding, and reading competencies should also be taken into account.

Young adult literature is a literary system composed of factors that form a communication scheme. The scheme depicts a network of relations within individual functions at the beginning of which is the producer or author. In between are the institutions that are important for literary life (schools, libraries, awards, etc.) as well as the market, the repertoire (in form of books and other, school reading, required reading, individual reading, competitive reading, reading as a knowledge test), the literary product (literary texts), and, finally, a reader who is not represented by a homogeneous, but rather a heterogeneous group. The reader is the subject of systemic literary didactics. The systemic didactics of young adult literature perceives literature as a process, a dynamic relationship between the factors in which the relationship author-work-reader or producer-product-receiver plays the central role, as do the factors of influencing the system (repertoire, market, institutions). The task of the systemic didactics of literature is to display the approaches of communication elements of the literary system by using models of experiential and transformational learning with the invaluable help of ICT integration in literary lessons.

Keywords: literary system, young adult literature, systemic didactics of literature

Sažetci
Abstracts

Newsha Ahmadi

Roya Khoii

Negin Dousmohamadi

Islami Azad University

N-ahmadi@iau-tnb.ac.ir

newsha.ahmadi@gmail.com

Učinak prethodnog opismenjavanja na drugom jeziku na razvoj pismenosti u prvom jeziku učenika prvog razreda

Usprkos rastućem broju dvojezičnih škola u Iranu, učinak dvojezičnog obrazovanja na pismenost mlađih perzijskih učenika pitanje je koje izaziva kontroverzne rasprave među stručnjacima. Učinak opismenjavanja na engleskom jeziku na pismenost mlađih učenika u perzijskom jeziku još je nepoznat, i prema saznanjima istraživača, nema poznatih istraživanja na tu temu. Ovo je istraživanje pokušaj određivanja učinka prethodnog opismenjavanja na engleskom jeziku na razvoj pismenosti u prvom jeziku kako bi se pomoglo onima koji određuju jezičnu politiku i planiraju kurikulum u donošenju odluka o najboljem vremenu za početak opismenjavanja na drugom jeziku. U istraživanju je sudjelovalo 40 perzijskih učenika prvog razreda koji uče engleski jezik u dvojezičnoj osnovnoj školi. Na početku istraživanja podijeljeni su u dvije skupine na temelju njihove pismenosti na engleskom jeziku: eksperimentalna skupina već je imala temelje engleske pismenosti u vrtiću, ali nisu bili opismenjivani u perzijskom, dok je kontrolna skupina bila nepismena u oba jezicima. Pismenost se mjerila predtestovima čitanja i pisanja u oba jezika. Dva testa glasnog čitanja na perzijskom jeziku i dva diktata (odlomci koje jesu ili nisu prethodno upoznali) provedena su tijekom dvaju intervala od 16 tjedana u jednoj školskoj godini (2016.-2017.). Točnost i tečnost čitanja i sricanja mlađih učenika poslužili su kao matrica evaluacije njihove pismenosti u prvom jeziku. Pismenost dvaju skupina u prvom jeziku uspoređena je statistički kako bi se odredio učinak prethodnog opismenjavanja na drugom jeziku na učinkovitost opismenjavanja u prvom jeziku.

Ključne riječi: dvojezično obrazovanje, mlađi učenici, pismenost na prvom i drugom jeziku, tečnost pri čitanju, točnost pri čitanju, tečno sricanje.

The Impact of Prior L2 Literacy on Primary School First Graders' L1 Literacy Development

Despite the growing number of bilingual schools in Iran, the effect of bilingual education on Persian literacy of young learners is subject to controversial debates among scholars. The effect of prior English (L2) literacy on Persian (L1) literacy of young learners is still unknown, and to the best knowledge of researchers, no previous research has been conducted. This study is an attempt to investigate the impact of prior L2 literacy of young EFL learners on the development of L1 literacy in order to assist EFL policymakers and curriculum planners to decide on the most efficient time for the onset of L2 literacy teaching. The participants of this study were forty first grader Persian learners of English at a bilingual primary school. They were divided into two groups at the outset of the study on the basis of their English literacy. The experimental group had already learned the basics of English literacy in kindergarten but was illiterate in Persian, while the control group was illiterate both in Persian and English. Both English and Persian literacies of the subjects were evaluated through reading and writing pretests. Two Persian read aloud posttests as well as two dictation tests (with previously seen and unseen passages) were administered over two-sixteen week intervals during

one academic year (2016-2017). Reading fluency and accuracy and spelling accuracy of young learners were used as a matrix to evaluate their L1 literacy. Two groups' L1 literacies were compared statistically to investigate the impact of prior L2 literacy on the efficiency of L1 literacy learning.

Keywords: bilingual education, young learners, L1 & L2 literacy, reading fluency, reading accuracy, spelling accuracy

Newsha Ahmadi

Mona Roudsaz

Islamic Azad University

N-ahmadi@iau-tnb.ac.ir

newsha.ahmadi@gmail.com

Učinak poučavanja slika riječi na tečnost i točnost pri opismenjavanju mlađih perzijskih učenika engleskog jezika

Zbog osobina abecednoga pisma perzijskog i engleskog jezika sveopća težnja pri opismenjavanju na ovim dvama jezicima u iranskim dvojezičnim školama jest poučavanje učenika grafem-fonem korespondenciji i podizanje razine pismenosti razvojem fonetičke svjesnosti. To je razlogom zašto određeni broj stručnjaka iz područja poučavanja pismenosti predlaže poučavanje slika riječi kao postupka preslikavanja grafema-fonema. Polazi se od tvrdnje da slike riječi, češće riječi koje se čitaju iz memorije bez analize slovo-po-slovo, poboljšavaju sposobnost čitanja učenika početnika. To istraživanje pokušaj je određivanja učinka poučavanja slika riječi na tečnost i točnost u području razvoja pismenosti na drugom jeziku mlađih perzijskih učenika engleskog jezika. S tim ciljem proveden je istraživački projekt u trajanju od 16 tjedana s dvama prvim razredima u dvjema dvojezičnim osnovnim školama (15 učenika u svakom razredu). Srećom, oba su razreda imala istog nastavnika engleskog jezika, istu količinu izloženosti i nastavni materijal. Kako bi se dobile dvije homogene skupine s obzirom na razinu pismenosti na samom početku istraživanja, u oba razreda provedeni su predtestovi čitanja i pisanja. Poučavanje pismenosti na drugom jeziku temeljeno je na analitičkim postupcima traženja veza između grafema i fonema u kontrolnoj skupini, dok je eksperimentalna skupina bila izložena istim postupcima uz cjelovito učenje pet slika riječi na tjedan (80 slika riječi ukupno). Uspjeh u objema skupinama mjeran je primjenom četiriju testa glasnog čitanja i triju diktata (s odlomcima koje ispitanici jesu ili nisu već poznavali). Točnost i tečnost mlađih učenika pri čitanju i sricanju uspoređena je statistički kako bi se izmjerio učinak poučavanja slika riječi na opismenjavanje u drugom jeziku.

Ključne riječi: dvojezično obrazovanje, mlađi učenici, pismenost na drugom jeziku, grafem-fonem preslikavanje, slike riječi, holističko učenje, analitičko učenje, tečnost i točnost pri čitanju.

The Impact of Teaching Sight Words on the Fluency and Accuracy of L2 Literacy Learning in Young Persian Learners of English

Due to alphabetic writing systems of Persian and English, the general trend in teaching literacies of these two languages in Iranian bilingual schools is to teach young learners the grapheme-phoneme correspondence and to build up their literacy through gradual phonics awareness. This is why a number of literacy teaching experts suggest teaching sight words along with the grapheme-phoneme mapping procedure. The claim is that sight words, more frequently used words which are read from memory without being analyzed letter by letter, improve beginner learners' reading abilities. This study was an attempt to examine the effect of teaching sight words on fluency and accuracy of L2 literacy learning in young Persian learners of the English language. For this purpose, a 16-week research project was conducted on two first grade classes in two bilingual primary schools, which included fifteen students. Fortunately, both groups shared the same English teacher, the same time of exposure, and the same teaching materials. In order to have homogeneous groups at the outset

of the study regarding literacy development stage, both classes were evaluated through reading and writing pretests. L2 literacy teaching was on the basis of the analytic procedure of grapheme-phoneme association in the control group, while the experimental group received the same treatment associated with holistic learning of five sight words per week (80 sight words in total). The literacy achievement of both groups was evaluated through four read aloud posttests as well as three dictation tests with previously seen and unseen passages. Reading fluency and accuracy and spelling accuracy of young learners was compared statistically to investigate the impact of teaching sight words on the L2 literacy learning.

Keywords: bilingual education, young learners, L2 literacy, grapheme-phoneme mapping, sight words, holistic learning, analytic learning, reading fluency and accuracy

Katarina Aladrović Slovaček

Sadeta Idrizi

Maja Perić

Mateo Žurić

Sveučilište u Zagrebu

kaladrovic@gmail.com

Kreativne jezične igre kao poticaji za razvoj funkcionalne pismenosti u nastavi hrvatskoga jezika

Igra je jedna od osnovnih aktivnosti kojom dijete ulazi u svijet i otkriva ga, a koja mu, među ostalim, pruža uživanje u osjećaju prihvaćenosti, ljubavi i topline, ali i uživanje u igranju samom, u kretanju i izgovaranju, u sporazumijevanju s drugima (Peti-Stanić i Velički, 2009.). Odavno je igra afirmirana u obrazovne svrhe, no rezultati istraživanja (Miljević-Riđički, Pavličević-Franić i Aladrović Slovaček, Ivanković, 2013.) pokazuju da se učenici tek ponekad u nastavi hrvatskoga jezika igraju iako imaju izrazito pozitivan stav prema igri kao nastavnoj strategiji. Upravo zato u ovom će radu biti istraživani utjecaj kreativnih jezičnih igara kao poticaj za razvoj funkcionalne pismenosti te će biti ispitani stavovi učenika i učitelja o potrebi provedbe igre u nastavi hrvatskoga jezika. Istraživanje će se provesti od 3. do 5. razreda (N = 111) u šest različitih škola. Stavovi učitelja ispitat će se internetskim upitnikom (N = 50) u kojem će sudjelovati učitelji iz cijele Republike Hrvatske. Jezične će se igre na nastavi hrvatskoga jezika provesti u dva dijela, kontrolnom i eksperimentalnom. U kontrolnom dijelu istraživanja nastavna jedinica obradit će se bez uporabe jezičnih igara, a u eksperimentalnom dijelu u trima jezičnim igrama te će se nakon toga provesti ispit znanja. Uz to, bit će priložen i kratki upitnik za učenike koji ispituje njihove stavove o igri u nastavi te posebice nastavi hrvatskoga jezika. Očekuje se da će učenici eksperimentalne skupine pokazati značajno bolji uspjeh u savladavanju nastavnog sadržaja, što će još jednom pokazati važnost i korisnost uporabe jezičnih igara u nastavi hrvatskoga jezika kao strategije koja će povećati motivaciju učenika, ali i njihov uspjeh u samome predmetu, a time utjecati i na funkcionalnu pismenost te bolju komunikacijsku osposobljenost, što je cilj nastave hrvatskoga jezika u osnovnoj školi.

Ključne riječi: jezična igra, didaktička igra, nastava hrvatskoga jezika, učitelj, stav prema nastavi hrvatskoga jezika.

Creative Language Games as Incentives for the Development of Functional Literacy in Croatian Language Teaching

Games are some of the basic activities by means of which children enter the world and discover it, offering them pleasure in the feeling of acceptance, love, and warmth, but also the delight of playing, moving, speaking, and communicating with others (Peti-Stanić and Velički 2009). They were implemented for educational purposes a long time ago, but research results (Miljević-Riđički, Pavličević-Franić and Aladrović Slovaček, Ivanković 2013) show that students play games during Croatian lessons only occasionally, even though they have extremely positive attitudes towards games as an educational method. This is the main reason why this paper explores the influence of creative language games as encouragement for the development of functional literacy. This paper will examine students' and teachers' attitudes towards the necessity of implementing games into Croatian lessons. The research will be conducted in the third, fourth, and fifth grades of primary school (N = 111) in six

different schools. Teachers' opinions will be surveyed by means of an online survey which will engage fifty teachers from the entire country. Language games will be carried out during Croatian lessons in two parts, control and experimental. In the control part of the research, teaching a new unit will be conducted without the use of language games and in the experimental part of the research the unit will be taught using three language games, followed by an exam. Afterwards, the students will receive a short questionnaire examining their attitudes toward games during lessons, especially the Croatian ones. We expect that the students from the experimental group will be significantly better at acquiring subject matter through language games than the students from the control group. This will again show the importance and usefulness of language games during Croatian lessons as a strategy which increases students' motivation, as well as their success within the subject itself, and thus affects their mastery of literacy and communication skills as the main goals of Croatian primary school lessons.

Keywords: language games, didactic games, Croatian lessons, teacher, attitude towards Croatian lessons

Thomaï Alexiou

Alexia Giannakopoulou

Aristotle University of Thessaloniki, Greece

thalexiou@enl.auth.gr

Početni koraci ka multipismenosti u ranom poučavanju engleskog jezika: slučaj Grčke

Istraživanje opisuje način na koji novi i reformirani obrazovni program „Rano učenje engleskog jezika“ približava multipismenost učenicima u prvim trima razredima osnovnih škola u Grčkoj. Osim pismenosti u njezinu tradicionalnom značenju (poznavanje pisanoga jezika), istraživanje se usredotočuje na šire područje pismenosti (u množini) i propituje promjene u području poučavanja pismenosti i učenja engleskog jezika u nižim razredima osnovne škole. Iz te perspektive, izrada materijala za prva dva razreda usmjerena je na poticanje i kultiviranje društvene i kulturne pismenosti, najviše logotipima, dok materijali za treći razred osiguravaju blagi prijelaz i sustavan kontinuitet razvoja pismenosti između drugog i trećeg razreda. Propituje se učinkovitost balansirane fonacije i cjelovitog pristupa jeziku u odnosu na razvoj čitanja, pokušavajući osvijetliti kako djeca uče kako postati pismeni u novome jeziku implementacijom različitih okvira.

Uvođenje slova događa se poučavanjem fonacije, ne linearno. Zbog toga potičemo razvoj dječje sposobnosti svladavanja glasova koji odgovaraju slovima, prepoznavanja uobičajenih uzoraka pisanja slova i dekodiranja te slovkanja novih riječi (Shanahan, 2012.). Zatim, poučavanje čitanja događa se kombiniranjem fonije s metodama koje se temelje na cjelovitim riječima/značenju uz uporabu strategija koje se temelje na značenju. U ranoj se dobi potiče uporaba leksičkih ‘komada’ (engl. chunks) jer oni djeci omogućuju da postanu tečna u usmenoj komunikaciji na osnovnoj razini te potiču razumijevanje audio unosa koji se tiče svakodnevnog jezika. Na sličan način, postoji postupni prijelaz s naglašeno receptivnih ka naglašeno produktivnim vještinama.

Ključne riječi: pismenost, rano učenje, multipismenost, izrada materijala, fonija.

Early Steps to Multiliteracies in the English Primary Classroom: The Case of Greece

This study describes how the new and reformed educational program ‘English for Young Learners’ (EYL) introduces Greek primary school learners to multiliteracies in the first three grades. Apart from literacy in its traditional sense (the knowledge of written language), this study expands the area of focus to literacies (in the plural), and examines the changing landscape of literacy teaching and learning in the English primary classroom. In light of this, the development of materials for the first two grades focuses on the encouragement and cultivation of social and cultural literacies mainly through environmental print, while the materials for Grade 3 ensure smooth transition and systematic continuity of literacy development between the second and the third grade. The efficacy of a balanced phonics and the whole language approach is examined in relation to the development of reading, shedding light on how children learn to become literate in a new language through the implementation of different frameworks.

Letters are introduced through phonics instruction in a nonlinear fashion. We, therefore, encourage the development of children’s ability to master the sounds corresponding to the letters, recognize common spelling patterns and decode and spell new words (Shanahan 2012). Then, teaching reading takes place by combining phonics with whole word/meaning-based methods along with the use of meaning based strategies. The use of lexical chunks in the early years is encouraged as these allow children to become fluent in oral communication at a basic level and facilitates understanding aural input that concerns simple everyday language. In a similar vein, there is a gradual emphasis from receptive to productive skills.

Keywords: literacy, young learners, multiliteracies, materials development, phonics

Ksenija Benčina

Ivana Marinić

Ivana Moritz

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

kbencina@foozos.hr

imarinic@foozos.hr

imoritz@foozos.hr

Gramatička terminologija u udžbenicima engleskoga jezika: poznaju li ju učenici prvoga razreda gimnazije?

Rad se bavi povezanošću količine pojavnosti gramatičkih termina u udžbenicima engleskoga kao stranog jezika za 8. razred i koliko ih učenici prvoga razreda gimnazije poznaju. Također, istraživanje otkriva suodnos između poznavanja gramatičke terminologije i drugih čimbenika, primjerice spola učenika i pohađanja dodatne nastave engleskoga jezika. Cilj je rada rasvijetliti spomenute odnose te utvrditi mogu li upute u udžbenicima barem dijelom utjecati na znanje stranoga jezika. Ispitanici su učenici prvoga razreda gimnazije, a rezultati testa koji se sastojao od općeg dijela i triju zadataka koji ispituju poznavanje terminologije (prijevod, identifikacija i definicija) unutar konteksta i izvan njega obrađeni su programom IBM SPSS Statistics 22. Saznanja proizašla iz ovoga istraživanja mogu pridonijeti kvaliteti i učinkovitosti poučavanja i učenja gramatike engleskoga jezika u osnovnoj školi te pomoći sastavljačima zadataka i učiteljima pri određivanju ciljeva pojedinih gramatičkih aktivnosti.

Ključne riječi: gramatička terminologija, udžbenici, ESJ.

Grammar Terminology in EFL Textbooks: Do First Grade Grammar School Students Know It?

This paper deals with the relationship between the level of grammar vocabulary in 8th grade EFL textbooks and 1st grade grammar school students’ knowledge of these terms. This research also reveals correlations among the knowledge of grammar terminology and other factors such as gender and attending additional English classes. The aim of this study was to explain the relations mentioned above and to determine whether textbook instructions can possibly influence the knowledge of a foreign language. The participants of this study were 1st grade grammar school students. To collect data, we used a test that consisted of general information and three tasks examining the knowledge of terminology (translation, identification, and definition) in and out of context. The results were processed using IBM SPSS Statistics 22. The findings of this research can contribute to the quality and effectiveness of English grammar teaching and learning in primary school as well as help examiners and teachers with task design and setting the goals of grammar activities.

Keywords: grammar terminology, textbooks, EFL

Emina Berbić Kolar

Igor Marko Gligorić

Edita Alaz

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku

eberbic@foozos.hr

Dvojezičnost u ranoj i predškolskoj dobi

U ovome će se radu pregledno obraditi tema dvojezičnosti u ranoj i predškolskoj dobi. S obzirom na to da su Europa i svijet postali jedno veliko „globalno selo“ te „multikulturalna zajednica“, dvojezičnost općenito, ali posebice kod djece, predstavlja jedinstveni fenomen te je sve više predmet zanimanja mnogih lingvista, sociolingvista, psiholingvista i ostalih stručnjaka, ali i većine nas laika. Svrha ovoga rada jest upoznati čitatelje sa svim čimbenicima dvojezičnosti kao pojma i novonastalog fenomena, ali s posebnim naglaskom na gledišta djece rane do predškolske dobi.

“I am bilingual, what is your super power?” – nepoznat autor

Ključne riječi: dvojezičnost, djeca, rana i predškolska dob, globalizacija.

Bilingualism in Early and Preschool Age

In this paper we will review the topic of bilingualism in the early and preschool age group. Considering that Europe and the rest of the world have become a major “global village” and a “multicultural community”, bilingualism in general, especially for children, is a unique phenomenon and as such it is increasingly subject to the interest of many linguists, sociolinguists, psychologists, and other professionals, as well as most of us laity. The purpose of this paper is to familiarize readers with all factors of bilingualism as a concept and novel phenomenon, but from the point of view of children of early and pre-school age.

“I am bilingual, what is your super power?” – unknown author

Keywords: bilingualism, children, early and preschool age, globalization

Jasna Bićanić

Maja Opašić

Sveučilište u Rijeci

jasna.bicanic@uniri.hr

mopasic@uniri.hr

Pogreške u pisanim radovima iz perspektive učenika

Maksima je nastave materinskoga jezika razvijanje komunikacijske jezične kompetencije učenika s ciljem samostalnog i uspješnog uključivanja u komunikacijsku jezičnu praksu u svim jezičnim djelatnostima – slušanju, govorenju, čitanju i pisanju. Svrha je ispitivanja i vrednovanja učenikova pisanja procjena ovladanosti pisanim izrazom te praćenje razvoja pisanog izraza pojedinoga učenika i razrednog odjela, utvrđivanje poteškoća i usmjeravanje daljnjeg poučavanja i uvježbavanja njihovu ispravljanju. U radu će naglasak biti na ispravljanju pogrešaka učeničkih pisanih radova kao temeljnog postupka procesualnosti razvijanja učenikova izražavanja.

Sva ispitivanja (provjeravanja i vrjednovanja) koja povremeno ili redovito provodimo tijekom osnovnoškolskog odgoja i obrazovanja, važne su sastavnice razvojnog puta jezičnog izražavanja učenika (Visinko, 2007.), a tomu podliježu sve učenikove bilješke s nastave te svi odgovori u pisanim vježbama i ispitima (Visinko, 2010.). Pri vrednovanju učeničkih pisanih radova važno mjesto ima ispravljanje pogrešaka. Pogreškom podrazumijevamo svako odstupanje od norme standardnoga jezika.

Ispravljanje pogrešaka ili korektivna povratna informacija (engl. Corrective feedback) može biti usmena i pisana, učiteljeva ili vršnjačka. R. Ellis (2009.) donosi tipologiju pisanih korektivnih povratnih informacija za jezične pogreške s obzirom na subjekte uključene u proces ispravljanja i njihovu ulogu u tom procesu. Prva se kategorija odnosi na ulogu učitelja i navodi moguće pristupe i tehnike učiteljeva ispravka učenikova pisanog rada (izravni, neizravni, metalingvistički...), a druga se kategorija odnosi na učenički odgovor na učiteljev ispravak pa razlikujemo postupke kada učenik treba ispraviti pogreške i kada ne treba ispraviti pogreške. Kada učenik ne ispravlja pogreške, ili samo dobiva ispravljen tekst ili je pozvan proučiti nastale pogreške, ali ih ne mora ispraviti.

Stoga je cilj ovoga rada istražiti kako učenici doživljavaju ispravljanje pogrešaka u svojim pisanim radovima te postoji li povezanost učiteljevih ispravaka i komentara s njihovim napretkom u pisanju ili je ispravljanje pogrešaka u pisanim radovima samo sebi svrhom.

Istraživanje će se provesti među učenicima šestih, sedmih i osmih razreda osnovne škole.

Ključne riječi: ispravljanje pogrešaka, razvoj pismenosti, pogreška, pisani radovi, učenik.

Students' Perspective on Written Assignment Errors

The aim of examination and assessment of a student's writing is to evaluate his or her mastery of written expression but also to monitor the development of writing skills, both of individual students and the class as a whole, to determine difficulties and to direct teaching and practice towards their solution. This paper deals with students' written assignment error corrections as a basic procedure in gradual development of students' expressions.

All examinations (testing and assessment) sporadically or regularly implemented during elementary-level education are an important component of the development of students' language expressions, and all the students' class notes and answers in written exercises and tests are subject to it (Visinko 2010). Error correction has an important place in the assessment of students' written assignments. An error is defined as any deviation from the standard language norm.

Error correction or corrective feedback can be either written or oral, by teacher or peer. R. Ellis (2009) proposes a typology of written corrective feedback types for language errors with respect to subjects involved in the process of correction and their role in this process. The first category pertains to the teacher's role and lists possible approaches and techniques for the correction of students' written assignments, while the second category deals with students' responses to a teacher's correction. The aim of this paper is to explore how students perceive correction of errors in their written assignments and to determine if there is a connection between a teacher's corrections and comments and a student's writing progress, or if written assignment error correction is an end in itself. The study will be conducted with sixth, seventh, and eighth-grade elementary school students.

Keywords: error correction, literacy development, error, written assignments, the student

Klara Bilić Meštrić

Anđel Starčević

Sveučilište u Zagrebu

klara.bilic.mestric@gmail.com

astarcev@ffzg.hr

***Kent su cigarete!* – jezične ideologije i jezični konflikt u podučavanju jezika**

Obrazovni sustav jedna je od najutjecajnijih domena kreiranja i prenošenja (izvan)jezičnih ideologija u društvu (Bourdieu, 1991., Wodak, 2009.). U tom procesu ključnu ulogu imaju nastavnici, koji svojim diskursom i djelovanjem svjesno ili nesvjesno promoviraju i normaliziraju (1) ideološke poglede na građu koju podučavaju te (2) određene društvene vrijednosti. Među nastavnim predmetima u kojima se ideološki pogledi redovito predstavljaju kao 'neutralni' i 'objektivni' jest i podučavanje jezika. U ovom ćemo radu iz perspektive *kritičke primijenjene lingvistike* (Pennycook, 2001.) istražiti koje se jezične i izvanjezične ideologije promoviraju u podučavanju hrvatskog i drugih jezika u Hrvatskoj praksom ispravljanja učeničke jezične proizvodnje. Istraživanje ćemo provesti preko tiskanih i digitalnih upitnika te kvalitativnom analizom ispitaničkih odgovora. U istraživanju ćemo se usredotočiti na promoviranje *ideologije standardnog jezika* (Milroy, 2001.), *ideologije izvornoga govornika* (Doerr, 2009.) i *ideologije monoglosije* (Wardhaugh i Fuller, 2015.) u obrazovnom kontekstu kao 'zdravorazumskih' pogleda na jezične pojave. Prvi je cilj istraživanja utvrditi kako promoviranje navedenih i drugih ideologija ohrabruje *jezični konflikt* (Nelde, 1997.) među pojedinim društveno konstruiranim varijetetima, a time i među govornicima i skupinama govornika. Drugi je cilj utvrditi kako način ispravljanja učeničke jezične proizvodnje može negativno utjecati na učeničku motivaciju i samopouzdanje u procesu ovladavanja jezikom i razvoju pismenosti te kako se nastavnike može percipirati kao *jezične odmagache* (Starčević, 2014.). Analiza ispitaničkih odgovora omogućit će nam klasifikaciju neprikladnih ispravljačkih postupaka i identifikaciju ideologija koje se njima promoviraju, kao i izravan uvid u učeničku percepciju takvih postupaka. Moći će se također utvrditi koje su posljedice prezentiranja pojedinih jezičnih ideologija kao činjenica te lingvističke i društvene implikacije tih ideologija.

Ključne riječi: pismenost, jezične ideologije, jezični konflikt, podučavanje jezika, jezični odmagach.

***Kents are Cigarettes!* – Language Ideologies and Language Conflict in Language Teaching**

The educational system is one of the most influential domains for creating and passing on extra-linguistic ideologies in society (Bourdieu 1991, Wodak 2009). A key role in the process is played by teachers who, through their discourse, consciously or unconsciously promote and normalize ideological views on the content they teach and certain societal values. Subjects in which ideological views are regularly presented as 'neutral' and 'objective' include language teaching. This paper adopts a critical applied linguistics perspective (Pennycook 2001) in order to study what linguistic and extra-linguistic ideologies are promoted in teaching Croatian and other languages in Croatia through the practice of correcting a student's language production. The study will be conducted by using printed and digital questionnaires and through a qualitative analysis of the respondents' answers. It will focus on the promotion of the ideology of the standard language (Milroy 2001), the ideology of the native speaker (Doerr 2009), and the monoglossic ideology (Wardhaugh and Fuller 2015) in the educational context as 'commonsensical' views on language phenomena. The first aim of the study is to establish how the promotion of these and other ideologies encourages language conflict (Nelde 1997) between

various socially constructed varieties and thus between speakers and groups of speakers. The second aim is to establish how the manner in which a student's language production is corrected can have a negative effect on a learner's motivation and self-confidence in the language acquisition process and in the development of literacy, and how teachers can be perceived as language breakers (Starčević 2014).

The analysis of the respondents' answers will enable us to classify inappropriate corrective practices and identify ideologies, which they promote as well as offer a direct insight into students' perceptions of such practices. It will also be possible to establish the consequences of presenting various language ideologies as facts as well as the linguistic and social implications of those ideologies.

Keywords: literacy, language ideologies, language conflict, language teaching, language breaker

Vesna Bjedov

Ana Mikić Čolić

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku

vbjedov@ffos.hr

amikic@ffos.hr

Gramatička pismenost nastavnika pripravnika hrvatskoga jezika

U modernome svijetu pismenost je imperativ te je teško zamisliti život bez uporabe jezika i pisma. S promjenama i razvojem u izvanjezičnom svijetu mijenjalo se i shvaćanje, odnosno određivanje pojma pismenosti pa se tako uz elementarnu pismenost danas govori i o sekundarnoj ili funkcionalnoj pismenosti – razumijevanju pisanih uputa u svakodnevnom životu – te o tercijarnoj pismenosti koja se odnosi na nove tehnologije. Iako je pismenost cjeloživotni proces, temeljna znanja ipak stječemo tijekom formalnoga obrazovanja, a u tom je okruženju uloga nastavnika hrvatskoga jezika presudna za razvoj pismenosti učenika.

U ovome radu govorit će se o gramatičkoj pismenosti nastavnika pripravnika hrvatskoga jezika na temelju njihovih pismenih radova na stručnome ispitu. Naime, iako se od nastavnika hrvatskoga jezika očekuje najviši stupanj pismenosti na svim razinama jezičnoga opisa, analizirajući pismene radove nastavnika pripravnika uočeno je odstupanje od gramatičke norme. Na građi od 90 pismenih radova analizirat će se pogrešna uporaba veznika *budući (da)* i *jer, s obzirom na to da, kako... tako*, potom pogrešna uporaba prijedloga kroz, s/sa, promjena rekcije glagola *koristiti (se)*, nenormativno pisanje futura prvog kada zanaglasnica slijedi glagol koji završava na *ti* te položaj zanaglasnice u rečenici.

Cilj je rada utvrditi čestotnost tih odstupanja, ali i njihove razloge te utjecaj na razvoj gramatičke pismenosti u učenika. Naime, nedovoljno poznavanje normi standardnoga jezika nastavnici izravno „preslikavaju“ i na svoje učenike čime se dovodi u pitanje i razvoj njihove gramatičke pismenosti. Posebna će se pozornost stoga posvetiti odnosu razine gramatičke pismenosti nastavnika i mogućnosti razvoja pismenosti u učenika.

Cljučne riječi: gramatička pismenost, nastavnici pripravnici hrvatskog jezika, standardni jezik, gramatičke pogreške, pismenost učenika.

Grammatical Literacy of Trainee Teachers of Croatian Language

In the modern world, literacy is imperative and it is difficult to imagine life without the use of language and script. With changes and developments in the world, the notion or the definition of the literacy concept has changed. Apart from elementary literacy, we can speak about secondary or functional literacy, which is the understanding of written instructions in everyday life and of tertiary literacy related to new technologies. Although literacy is a lifelong process, basic knowledge is acquired during formal education, and in this context, the role of Croatian language teachers is crucial for the development of students' literacy.

This paper deals with grammatical literacy of Croatian language trainee teachers on the basis of their written papers on state qualifying exams. Although we would expect the highest degree of literacy from Croatian language teachers at all levels of language descriptions, analyzing trainee teachers' written pieces of work, the deviation from grammatical norm was noticed. On the basis of ninety written pieces of work, the erroneous use of the conjugate will be analyzed including: *budući (da)* and

jer, s obzirom na to da, kako... tako, erroneous use of the prepositions: *kroz, s/sa*, and erroneous use of future tense.

The aim of the paper is to determine the frequency of these deviations, as well as reasons of their occurrence and the impact on the development of student grammatical literacy. Language teachers' insufficient knowledge of norms of standard language is directly "mapped" onto their students, thereby jeopardizing the development of their grammatical literacy. Special attention will therefore be given to the relations between teachers' grammatical literacy levels and their ability to develop student literacy.

Keywords: grammatical literacy, Croatian language trainee teachers, standard language, deviation from grammatical norm, student literacy

Blanka Čapková

Masaryk University, Brno

blanka@phil.muni.cz

Učestalost vrsta riječi u spontanome govoru češke djece rane i predškolske dobi

Istraživanja dječjega jezika i govora često se provode kraćim testiranjem u obiteljima ili vrtićima, ali još učestalije promatranjem vlastite djece u istraživačevoj obitelji. Takav "obiteljski posao", međutim, može utjecati na prikupljene podatke i nenamjerno dovesti do pristranih rezultata. Stoga je naš rad usmjeren više empirijski i praktično izvan "sigurnoga prostora" obitelji.

Istraživači koji se bave dječjim jezikom mogu upotrebljavati i kombinirati nekoliko različitih pristupa i metodoloških alata – različite pokuse, upitnike ili samo snimanje. S našega gledišta autentične snimke najbolji su izbor jer osiguravaju dugotrajno korisne autentične materijale, koji se mogu upotrebljavati na više načina, ne utječu na djetetov prirodni razvoj govora te nije moguće pogrešno interpretirati rezultate kao kod upitnika.

Naša analiza temelji se na vlastitome istraživanju koje je trajalo nekoliko mjeseci, a sastojalo se od snimaka spontanoga govora češke djece u dobi od 3 do 7 godina i od bilješki prikupljenih tijekom snimanja. Svrha rada jest istaknuti vrste riječi u dječjem govoru i utjecaj učestalosti vrsta riječi u jezičnome unosu na dječju jezičnu proizvodnju.

Ključna ideja koju trebamo prihvatiti jest da dijete često ima u potpunosti različite komunikacijske potrebe od odraslih govornika jezika. Dijete se primarno koristi jezikom kao sredstvom komunikacije pa je naglašena komunikacijska funkcija jezika. Međutim, u početku je najvažnija apelativna funkcija jezika. Govor, kao prvi oblik izražavanja djeteta, uvijek je povezan s voljom. Druge jezične funkcije, kao estetske funkcije jezika, ograničene su u prvim godinama života. Ipak, u predškolskoj dobi, svjedocima smo socijalizacijskoga procesa i početka uporabe jezika za stvaranje društvenih veza.

Osnovni čimbenik razvoja dječjega govora nije samo dob djeteta, nego je on obično utemeljen u trenutnim fizičkim, emocionalnim, društvenim sposobnostima, stoga je razina jezičnoga razvoja u bliskoj vezi s njima. Drugi važan čimbenik utjecaja na dječji razvoj govora jest govor okoline. Dječji jezik je pod utjecajem kvalitete i količine jezičnoga unosa koju prima iz okruženja, od društvenih jezičnih skupina u kojima dijete odrasta.

U predškolskim institucijama djeca obično jezik govore aktivno, ali još se i dalje usavršavaju njihove jezične sposobnosti i proširuje rječnik. Glavna tema ovoga rada jest razvoj dječjega govora i jezika iz morfološke perspektive, s naglaskom na vrste riječi i s njima povezane gramatičke kategorije.

Ključne riječi: dječji govor, učestalost, češki jezik, komunikacija.

Frequency of Parts of Speech in Spontaneous Speech of Czech Preschool Children

Research on child language and child speech is often run as short term probes in families or nursery schools, but more often it is just the observation of individual children in a researcher's own family. This "family business", however, could affect the collected data and lead to unintentional biased results. That is why this paper is more empirically and practically oriented far from the "safe" family zone.

Research focused on child language may use and combine several different approaches and

methodological tools - experiments of various nature, questionnaires, or just recordings. From our point of view, the authentic recording is the best choice, since it provides useful authentic material that has been collected during a longer period of time and that can be used in many ways. Also it does not affect a child's natural speech development, and it is not possible to misinterpret the results as is the case with questionnaires.

Our analysis is based on our own research that lasted for several months, consisting of recordings of spontaneous speech of Czech children aged 3 to 7, and notes taken during the recording. The intent of this paper is to highlight the frequency of parts of speech in children's speech, and to discuss the relationship between the parts of speech frequency in language input and children's speech production.

Children often have completely different communication needs than adult speakers. Children use language primarily as a means of communication, thus the communicative function of language is emphasized. At first, however, the appellative function of language is the most important. Children's first speech acts are always connected to will. Other functions of language, such as aesthetic function, are limited during the first years of life. However, in preschool age, we have direct proof of socialization processes and the beginning of language usage for the purpose of creating social bonds.

The basic factor in the development of children's speech is not just a child's age but also the complete range of physical, emotional, social abilities and it is related to the level of his/her language development. The second major factor influencing a child's speech development is the environment. The child language is affected by the quality and quantity of language input, social language groups, and also by the place where the child grew up.

In nursery school children usually speak language actively, but language abilities and vocabulary still expand. The main concern of this work is the development of children's speech and language from a morphological perspective, focusing on parts of speech and related grammatical categories.

Keywords: child speech, frequency, parts of speech, Czech language, communication

Ivana Čizmar

ivanacizmar@yahoo.com

Svi imamo drugačije puteve – kognitivna analiza učeničkih metafora za život

Metafora zauzima važno mjesto u kognitivnoj lingvistici. Ona je prisutna u svakodnevnom životu, i u jeziku, ali i načinu na koji razmišljamo i djelujemo (Lakoff i Johnson, 1980.: 3). Cilj je ovoga rada istražiti koriste li se učenici osmoga razreda metaforičnim jezičnim izrazima koji se odnose na život. Nadalje, cilj je bio istražiti koji se metaforični jezični izrazi pojavljuju, njihova analiza te jesu li oni konvencionalni ili nekonvencionalni. Konvencionalne konceptualne metafore ustaljeni su načini razmišljanja o apstraktnoj domeni, a konvencionalni metaforični jezični izrazi klišeizirani su načini razgovora o apstraktnoj domeni (Kövecses, 2005.: 30), dok su nekonvencionalne (pjesničke) metafore nove i originalne, ali razumljive, jer se temelje na konvencionalnim konceptualnim metaforama (Lakoff i Turner, 1989., Kövecses, 2005.). Analizirano je 48 učeničkih pismenih radova s naslovom „Život nakon osnovne škole“ te su izdvojeni metaforični jezični izrazi koji se odnose na život. Pronađena su 54 metaforična jezična izraza koja su kategorizirana i analizirana mehanizmima kognitivne lingvistike: metaforom, metonimijom (Lakoff i Johnson, 1980., Lakoff, 1993., Kövecses, 2002., 2005. i ostali) te predodžbenim shemama (Johnson, 1987.). Pokazalo se da se najveći broj metaforičnih jezičnih izraza nalazi u kategoriji PUT (25), a 43 metaforična jezična izraza su konvencionalna, čime se pokazalo bogatstvo rječnika hrvatskoga jezika. Drugim riječima, učenici su se sustavno koristili konvencionalnim metaforičnim jezičnim izrazima (konceptualne metafore) za život koji prikazuju njihov način razgovora i promišljanja o budućem životu: ŽIVOT JE PUT, ŽIVOT JE BORBA, ŽIVOT JE KNJIGA i tako dalje.

Ključne riječi: kognitivna lingvistika, metaforični jezični izrazi, učenici osmoga razreda, koncept života.

We All Have Different Paths – Cognitive Analysis of Students' Metaphors for Life

Metaphor plays an important role in cognitive linguistics. It is ubiquitous in everyday life, in language, and in the way we think and act (Lakoff and Johnson 1980: 3). The aim of this paper is to examine if 8th grade students use metaphorical linguistic expressions that refer to life in their mother tongue, the Croatian language. Furthermore, the aim is to examine which metaphorical linguistic expressions occur, whether they are conventional or unconventional, and, finally, their analysis. Conventional conceptual metaphors are determined ways of thinking about abstract domains, and conventional linguistic expressions are clichéd ways of talking about abstract domains (Kövecses 2005:30), whereas unconventional (poetic) metaphors are new and original, but comprehensible because they are based on conventional conceptual metaphors (Lakoff and Turner 1989; Kövecses 2005). Forty-eight written compositions titled 'Life after Primary School' were analyzed and metaphorical linguistic expressions that refer to life were extracted. Fifty-four metaphorical linguistic expressions were found, which were categorized and analyzed according to the mechanisms of cognitive linguistics: metaphor, metonymy (Lakoff and Johnson 1980; Lakoff 1993; Kövecses 2002, 2005), and image schema (Johnson 1987). The results show that the greatest number of examples are found within the PATH category (25) and forty-three metaphorical linguistic examples are conventional, which shows the richness of Croatian language word stock. In other words, students systematically use conventional metaphorical expressions (conceptual metaphors) that refer to life, which shows their way of talking and their reflections of future life, for example: LIFE IS A PATH, LIFE IS A BOOK.

Keywords: cognitive linguistics, metaphorical linguistic expressions, 8th grade pupils, concept of life

Nihada Delibegovic Dzanic

Sabina Skenderovic

Univerzitet u Tuzli

nihada.delibegovic@gmail.com

Je li zaista daleko od srca? – Uloga konteksta u usvajanju vokabulara i gramatike stranog jezika – studija slučaja

U radu je predstavljeno usvajanje vokabulara i gramatike stranog jezika u ranoj školskoj dobi u Tuzli. Pretpostavka je da je usvajanje vokabulara i gramatike stranog jezika uvjetovano kontekstom u kojem su predstavljeni. Istraživanje je provedeno u osnovnim školama u Tuzli. U cilju provođenja istraživanja kreirani su posebni nastavni materijali koji su obuhvaćali iste teme, gramatičke strukture i vokabular kao i lekcije u udžbenicima stranog jezika. Međutim, u tim posebnim materijalima vokabular i gramatika predstavljeni su u lokalnom kontekstu koji je poznat studentima i s kojim su u određenom smislu i osobno povezani. Osnovna ideja jest da učenici usvajaju vokabular i gramatiku stranog jezika u njihovom neposrednom sociolingvističkom okruženju i povezuju ih s lokalnom kulturom. U svrhu istraživanja učenici su podijeljeni u dvije skupine koje su prije početka istraživanja pisale test kako bi se utvrdilo njihovo znanje engleskog jezika. U kontrolnoj skupini u nastavi su korišteni uobičajeni udžbenici stranih jezika, dok su učenici iz eksperimentalne skupine učili iz posebno dizajniranih materijala. Nakon toga testiran je uspjeh obiju skupina kako bi se utvrdilo je li učenje jezika u neposrednom sociolingvističkom kontekstu učenika poboljšava usvajanje vokabulara i gramatike stranog jezika.

Ključne riječi: usvajanje vokabulara i gramatike, posebno osmišljene lekcije, lokalna kultura.

Is out of Sight Really out of Mind? - The Importance of Context in Foreign Language Vocabulary and Grammar Acquisition - Case Study

This study examines foreign language vocabulary and grammar acquisition of young learners in Tuzla. It is assumed that foreign language vocabulary and grammar acquisition is highly influenced by the context in which vocabulary and grammar are presented. This study was conducted in primary schools in Tuzla where custom made lessons were created. These lessons covered the same range of topics, grammar, and vocabulary like lessons included in regular course books. However, in these custom-made lessons vocabulary and grammar were studied in the local context that is known to students and to which they have certain personal attachment. Students study vocabulary items and grammar in their immediate sociolinguistic context, associating the vocabulary with their local culture. For this study, students were divided in two groups and both were pretested for vocabulary and grammar in order to determine their initial knowledge of English. In control groups regular lessons were used, while in experimental groups our custom-made lessons were presented. The success of both groups was measured after the teaching process was finished in order to evaluate whether exposing students to foreign language in their immediate sociolinguistic context would boost their vocabulary and grammar acquisition.

Keywords: vocabulary and grammar acquisition, custom-made lessons, local culture

Tanja Đurić

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku

tdjuric@foozos.hr

Recepcija metode Helen Doron u poučavanju engleskoga jezika

Rad se bavi učenjem i poučavanjem engleskoga jezika kao stranoga jezika prema metodi Helen Doron. Metoda Helen Doron jest metoda prema kojoj djeca uče strani jezik na isti način na koji uče i materinski jezik. U Republici Hrvatskoj metoda je uvedena 2009. unutar centara za učenje engleskoga jezika Helen Doron. Prema dosadašnjim jezičnim istraživanjima učenje jezika najučinkovitije je u prirodnoj okolini i u mlađoj dobi kada dolazi do uspostavljanja najvećega broja neuronskih veza. Za takvo učenje i poučavanje bitna je podržavajuća okolina u kojoj je naglasak na komunikaciji na jeziku koji se uči. Polaznici škole engleskoga jezika Helen Doron djeca su od tri mjeseca do devetnaest godina te se nastava u cijelosti obavlja na engleskome jeziku. Za djecu školske dobi poseban je dio nastave predviđen za pisanje. S pomoću različitih kreativnih postupaka djecu se uvodi u svijet pisanja i u radu će se dati poseban osvrt na razvoj pismenosti na engleskome jeziku.

U radu su pomoću posebno osmišljenoga upitnika ispitani stavovi roditelja polaznika škole Helen Doron *early English* u Slavonskome Brodu o tome suvremenome pristupu poučavanju engleskoga jezika te koje su dobrobiti te metode za razvoj pismenosti. Rezultati pokazuju da su roditelji otvoreni prema suvremenim metodama i pristupima poučavanju jezika te da su zainteresirani za takav način poučavanja.

Ključne riječi: Helen Doron, early English, materinska metoda učenja jezika, strani jezik, Slavonski Brod, učenici mlađe školske dobi.

The Reception of Helen Doron Method in English Language Teaching

This paper deals with learning and teaching English as a foreign language according to the Helen Doron Method. The Helen Doron Method is a method according to which children learn a foreign language in the same way they learn their mother tongue, or native language. In the Republic of Croatia, the method was introduced in the frame of Helen Doron Learning Centers in 2009. Previous linguistic research has shown that language learning is the most efficient in a natural environment and at a younger age when most of neuronal connections are created in a child's brain. For this kind of teaching and learning, positive reinforcement is essential, which emphasizes the communication in the language that is the subject of teaching and learning. The Helen Doron Method focuses on children between the ages of 3 months and 19 years and the teaching is solely conducted in English. For children who go to school, a special writing part of the lesson is provided. Using different creative methods, children are introduced into the world of writing and in this paper the emphasis will be on the development of literacy in English.

Using a special questionnaire, the parents' attitudes of Helen Doron Early English students in Slavonski Brod have been examined on this contemporary approach to teaching English, which also examined the benefits of this method for the development of literacy. This study concludes that the results show parents who are open to new teaching methods and approaches and are interested in this kind of teaching practice.

Keywords: Helen Doron Early English, mother tongue method, foreign language, Slavonski Brod, young learners

Razumijevanje stranoga jezika i razvoj pismenosti mlađih učenika engleskoga jezika u Hrvatskoj

Razvoj pismenosti u stranome jeziku složeno je područje razvoja koje podrazumijeva razvoj relevantnih vještina u dvama jezicima ili više njih istovremeno ili konsekutivno (Cameron, 2001.). Ovaj rad govori o važnosti govorenoga jezika za razvoj vještine čitanja s razumijevanjem na stranome jeziku. Temelji se na teoriji i istraživanjima iz područja razvoja prvoga jezika i razvoja dvojezičnosti koji ukazuju na jezično razumijevanje kao kritičnu varijablu u procesu razvoju pismenosti.

Cilj je istraživanja razmotriti povezanost između različitih izvora govorenoga jezika koji su učenicima na raspolaganju u školi i izvan nje te uspjeha ostvarenih na testovima razumijevanja provedenih tijekom nekoliko godina u sedam hrvatskih nižih razreda osnovne škole. Istraživanje se nadograđuje na rezultate projekta Early language learning in Europe koji je ukazao na značajnu povezanost između vještina slušanja i čitanja s razumijevanjem (Mihaljević Djigunović, 2012., Šamo, 2015.) te na utjecaj izloženosti jeziku na razumijevanje stranoga jezika europskih učenika (Lindgren i Muñoz, 2013.). Niz instrumenata koje su razvili članovi projektnoga tima i detaljno opisali u nekoliko publikacija (npr. Enever, 2011.) korišten je za prikupljanje podataka o 172 učenika engleskoga kao stranoga jezika (u dobi 6 – 7 godina na početku projekta) kako bi se prikupile informacije o kontekstu u kojemu oni uče taj jezik. Podatci o kućnome i školskome okruženju, tj. o različitim izvorima i vrstama školske i izvanškolske izloženosti engleskome govorenome jeziku, dobiveni su primjenom instrumenata za promatranje nastave, testova razvoja receptivnih vještina te upitnika za roditelje, nastavnike i ravnatelje škola. Potvrđene značajne razlike detaljnije su istražene testiranjem razlika između dviju i više nezavisnih skupina učenika kako bi se ukazalo na kontekstualne čimbenike povezane s boljim razumijevanjem ciljnoga jezika. U zadnjemu dijelu rada raspravlja se o praktičnim implikacijama dobivenih nalaza i smjernicama za buduća istraživanja o važnosti razumijevanja za razvoj pismenosti kod mlađih učenika stranoga jezika.

Ključne riječi: engleski jezik kao strani jezik, mlađi učenici, jezično primanje, pismenost na stranome jeziku.

Foreign Language Comprehension and Literacy Development of Young Learners of English in Croatia

Foreign language literacy is a complicated area as it involves developing relevant skills in more than one language, either simultaneously or consecutively (Cameron 2001). This paper considers the importance of spoken language for the development of foreign language reading comprehension. It draws on theory and research from the fields of first and bilingual language acquisition that indicate the development of language comprehension as a critical category in literacy development.

The purpose of this study is to investigate the relationship between different sources of spoken language available in and outside of school as well as learner achievement on comprehension tests over a period of several years in seven Croatian primary classes. It builds upon the findings of the Early Language Learning in Europe project, which noted significant interrelatedness between young learners' listening and reading comprehension results (Mihaljević Djigunović 2012; Šamo 2015) and at the influence of exposure on young European learners' foreign language comprehension (Lindgren

and Muñoz 2013). A series of instruments developed by the project team and extensively described in several publications (e.g. Enever 2011) were employed to collect data on 172 learners of English as a foreign language (aged 6-7 at the start) and to gather information about their instructional settings. Classroom observations, receptive skills tests, parents' questionnaires, and teacher and principal interviews were used to find out about school and home environments such as different sources and types of in and out of school exposure to English. By testing for differences between two or more independent groups, significant correlations were further explored in order to reveal contextual factors related to better comprehension of the target language. In the last part of this paper, practical implications were discussed as well as directions for future research on the importance of language comprehension for literacy development of young language learners.

Keywords: English as foreign language, young learners, language comprehension, foreign language literacy

Čitaj me! Renesansa dječje književnosti i tri slučaja eksplodirajućega zadovoljstva

Istraživanje će se osvrnuti na karakteristike djela dječje književnosti koje utječu na čitanje knjiga iz razonode (estetsko/slobodno čitanje). Izlaganje će se referirati na tri specifične karakteristike popularnih knjiga za djecu: 1. odstupanje od norme koje se razvilo kroz povijest i rezultiralo pojavom tema i sadržaja karakterističnih za dječju književnost kao i „djecolikoga jezika” (Flegar, 2016.), 2. paratekst (Genette, 1987.), i 3. multimodalno, multimedijско i transmedijско pripovijedanje (Jenkins, 2006. – 2008.). Ti će se pojmovi razlagati kroz primjere djela triju britanskih autora koji su, svaki na svoj način, izazvali globalnu književnu i čitalačku renesansu: Enid Blyton, Roald Dahl i J. K. Rowling. Blytoničin sukob s kritičarima, Dahlovo izravno suprotstavljanje „visokoj” kulturi odraslih i rekordni transmedijски fenomen J. K. Rowling odražavaju književne i stilske odlike koje su poticale djecu na čitanje od Zlatnoga doba dječje književnosti do ovoga, digitalnoga. Kroz analizu elemenata koji čine djela spomenutih autora iznimno primamljivima i čitljivima doći će se do zaključaka s obzirom na odlike i „vlasništvo” međunarodne dječje književnosti, kao i opći utjecaj dječje književnosti na globalizirano društvo. Na taj će se način istraživanjem utvrditi što je renesansa dječje književnosti i kako utječe na pismenost, koji su čimbenici koji utječu na estetsko čitanje te, također, kako danas dječji pisac može biti bogatiji od britanske kraljice.

Ključne riječi: renesansa dječje književnosti, estetsko čitanje, djecoliki jezik, paratekst, multimodalna književnost, transmedijско pripovijedanje.

Read Me: Children’s Literature Renaissance Supreme and Three Cases of Exploding Delight

This research will address the features that affect children’s interest in reading books for the purpose of pleasure and enjoyment (aesthetic/free reading). It will refer to three specific elements of popular children’s books: 1) deviation, via historical developments that resulted in the emergence of topics and themes indigenous to children’s literature as well as the matters of style and childlike language (Flegar 2016); 2) paratext (Genette 1987); and 3) multimodal, multimedia and transmedia storytelling (Jenkins 2006/2008). The aforementioned will be exemplified by means of the works of three British authors who, each in their own way, caused a literary renaissance on a global scale: Enid Blyton, Roald Dahl, and J. K. Rowling. Blyton’s clash with the critics, Dahl’s blatant opposition to adult/high culture, and Rowling’s record-breaking transmedia phenomenon reflect the literary and stylistic features that have inspired children to read from the Golden Age to the digital era. By analyzing the elements that make the works of these authors truly appealing and widely consumed, some conclusions will also be made about the characteristics and ownership of international children’s literature as well as the general impact of children’s literature in the globalized society. In this way, this research will attempt to define what children’s literature renaissance is and how it affects literacy, what the factors are that lead to children’s increased reading, and why a children’s author nowadays can be richer than the Queen.

Keywords: children’s literature renaissance, aesthetic reading, childlike language, paratext, multimodal literature, transmedia storytelling

Rečenica u učeničkim sastavima

U radu se daje uvid u sintaktičke jezične kompetencije učenika u pismu. Istraživanje pokazuje kompetencije učenika četvrtih razreda osnovne škole u sintaksi, i to s obzirom na broj rečenica, složenost rečenica i red riječi. Dobiveni rezultati pokazatelji su jezične proizvodnje i sintaktičke pismenosti učenika na kraju prvoga obrazovnoga ciklusa, a prije sustavnoga učenja sintakse. Polazi se od položaja sintakse u jezičnome razvoju i u nastavnome planu i programu. Analiza obuhvaća pisane tekstove (sastave) učenika na zadanu temu pisane na školskome satu u četvrtim razredima osnovne škole u Gospiću. Podatci su obrađeni deskriptivnim statističkim postupkom. Dobiveni podatci pokazuju sintaktičku spremnost učenika te mogu biti smjernice učenju i poučavanju hrvatskoga jezika, kao i smjernice za daljnja jezična istraživanja.

Ključne riječi: hrvatski jezik, sintaksa, rečenica, učenik, sastav.

Sentences in Students’ Essays

This paper examines syntactic linguistic competencies of students with regard to writing. This research shows competencies of fourth grade elementary school students with respect to syntax considering the number of sentences, their complexity, and the chosen word order. The results obtained are the indicators of language production and syntactic literacy of students at the end of the first educational cycle and before the systematic learning of syntax. The starting point is the position of syntax in language development and in the syllabus. The analysis includes students’ written texts (essays) on a given topic, produced during one language lesson in the fourth grade of an elementary school in Gospić. A descriptive statistical procedure was applied on the data. The results show the student’s syntactic preparation and may serve as a guideline for learning and teaching Croatian language as well as a guideline for further linguistic research.

Keywords: Croatian language, syntax, sentence, student, essay

Silvija Hanžić Deda

Sveučilište u Zagrebu

silvija@ndeda.com

Slovo ili glas?

U današnje vrijeme osim na materinskome jeziku sve se više javlja i potreba za obrazovanjem na nekome od jezika koji su *lingua franca* (npr. engleski, francuski). Dijelom takvih obrazovnih sustava najčešće postaju djeca selilačkih obitelji koje često mijenjaju boravište zbog poslova kojima se bave, a pritom svojoj djeci žele omogućiti dosljedno obrazovanje na jednome jeziku. U većini slučajeva, osim materinskoga i obrazovnoga, ta djeca usput usvoje ili nauče i neke dodatne jezike kao što su okolinski jezici te strani jezici poučavani u školama te tako postaju višejezična.

Način na koji višejezična djeca kreću u početno opismenjavanje vrlo je značajan i može djelovati na njihov daljnji obrazovni razvoj jer je dobro razvijeni jezik temelj za učenje ostalih, nejezičnih sadržaja koji su također zastupljeni u obrazovnim programima. Rezultati velikoga broja istraživanja upućuju na ključnu ulogu fonološke osjetljivosti u razvoju opismenjavanja, kao i u razvoju čitanja s razumijevanjem.

Cilj je ovoga rada predstaviti rezultate inicijalne provjere razine fonološke osjetljivosti kod višejezičnih učenika prvoga razreda međunarodne osnovne škole te tako utvrditi oslanjaju li se oni pretežno na glasove ili na slova prilikom rješavanja zadataka glasovne analize i sinteze na engleskome jeziku. Okupivši se u prvome razredu, ti su učenici već na samome početku pokazivali razlike u pristupima čitanju i pisanju koje su izravan rezultat obrazovnih sustava kroz koje su prolazili, neki u školskim, a neki u predškolskim ustanovama. Osim tih postoji još značajnih razlika među učenicima: njihovi materinski jezici, zemlje u kojima su živjeli do polaska u prvi razred, jezici koje govore i slično. Najveća vrijednost ovoga istraživanja u individualnome je pristupu ispitanicima i prikupljanju raznovrsnih podataka o njima i njihovu dotadašnjemu školovanju, što omogućuje detaljan uvid u stanje njihove fonološke osjetljivosti na početku prvoga razreda.

Ključne riječi: početno opismenjavanje, međunarodna škola, višejezičnost, fonološka osjetljivost.

Letters or Sounds?

In the contemporary world, the need for international education arises within the well-established national educational systems. International schools around the world are typically attended by children of people who frequently move due to their work requirements but wish to provide their children with steady education in a single language, preferably one of the *lingua francas*. Along with the language of education, such children also acquire or learn additional languages. For instance, students also learn the languages of the host countries, or the foreign languages taught as a part of the school curricula, which makes them multilingual.

The way of introducing early literacy is important and it could influence a child's further academic development because a well-developed language forms the basis for learning other non-linguistic topics that occupy a considerable part of school curricula. A large body of research endorses phonological sensitivity as the key factor in building early literacy and reading comprehension.

The main purpose of this presentation is to introduce the results of a preliminary testing of the phonological sensitivity level among multilingual first graders attending an international school. The

aim is to determine whether the students depended more on letters or on sounds while solving the tasks of sound analysis and synthesis in the early stages of reading in English. Since they had attended various school systems prior to attending this particular first grade, in this group of students other differences were observed including their mother tongue, the languages they spoke regularly, and the countries they had lived in prior. The most valuable part of this research is in the individual approach to each student as well as multifarious data collection, which facilitates an in-depth understanding of their phonological sensitivity at the beginning of the first grade.

Keywords: early literacy, international school, multilingualism, phonological sensitivity

Lana Hudeček

Milica Mihaljević

Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje

mmihalj@ihjj.hr

Uloga e-učenja i e-rječnika u usvajanju hrvatskoga jezika

U radu će se analizirati prednosti e-učenja te prikazati portal *Hrvatski u školi* (hrvatski.hr), na kojemu se nalaze mnogi sadržaji koji služe kao pomoć pri usvajanju hrvatskoga jezika i učenju pisanja (rubrike *Školska pisma*, *Hrvatski u igri* i *Pravopisne vježbe*). Rubrika *Školska pisma* namijenjena je učiteljima i učenicima nižih razreda osnovne škole. Ona će pomoći učiteljima da sami pripreme vježbe i zadatke za vježbanje rukopisa koje mogu ispisati i podijeliti učenicima. Učitelji mogu birati veličinu i vrstu slova te različite fontove (školsko rukopisno pismo, školsko formalno pismo i rukopisna slova). U rubrici *Hrvatski u igri* učenici mogu na zabavan način provjeriti svoje znanje hrvatskoga jezika. U rubrici *Pravopisne vježbe* nalaze se interaktivne pravopisne vježbe namijenjene u prvome redu učenicima nižih razreda osnovne škole.

Posebna će se pozornost posvetiti načelima izradbe e-rječnika za učenike osnovne škole. Taj se rječnik izrađuje u okviru projekta *Hrvatski mrežni rječnik – MREŽNIK*. U radu će se govoriti o izradi abecedarija od 3000 riječi, elementima rječničkoga članka i mogućnostima povezivanja e-rječnika sa sadržajima koji se nalaze na portalu *Hrvatski u školi* ili će se izraditi za taj portal.

Ključne riječi: e-učenje, pravopisne vježbe, jezične vježbe, obrazovne igre, e-rječnik.

E-dictionary in Croatian Language Acquisition

This paper analyzes advantages of E-learning and gives an overview of the portal ‘*Croatian in School*’ (hrvatski.hr). The portal features many topics which serve as an aid in learning Croatian language and writing (sections School Writing, Croatian Language Games, and Orthographic Exercises). The aim of the section ‘School Writing’ is to help elementary school teachers prepare learning materials and exercises for practicing handwriting which can be printed for each student. While creating these exercises, the teachers can also select the size and the font. In the section called ‘Croatian Language Games’, the students can practice and check their language knowledge using fun exercises. In the section called ‘Orthographic Exercises’, interactive Orthographic exercises are provided primarily for elementary school pupils.

The analysis of the principles of compiling E-dictionaries for elementary school pupils will be given. This dictionary is compiled in the framework of the project *Croatian Web Dictionary – MREŽNIK*. The authors will analyze the compilation of the word list of 3000 words as well as the structure of a dictionary entry and the possibilities of linking the dictionary with various contents already available on the site *Croatian in School* or those which will be compiled simultaneously with the dictionary.

Keywords: E-learning, orthographic exercises, language exercises, educational games, E-dictionary

Antonija Huljev

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

antonijahuljev@yahoo.com

Književni i edukativni diskurs slikovnica

Rad se bavi analizom književnoga i edukativnoga diskursa deset najčitanijih slikovnica Odjela za rad s djecom i mladima Gradske i sveučilišne knjižnice Osijek. Svrha je rada, otkrivanjem pojedinih književnih dijelova te njihovom analizom, pokazati književne i edukativne vrijednosti teksta s naglaskom na analizu odgojnih vrijednosti koje tekst zastupa. Polazeći od pretpostavke da su književnost i odgoj usko povezani (Miliša, 2013.) te da svako književno djelo obavlja određenu funkciju, jer književnost bez funkcije nema smisla (Hranjec, 2004.), radom se želi problematizirati svijet slikovnica kao potencijalni svijet modela, odnosno suodnos estetskoga-lijepoga i etičkoga-dobroga.

Ključne riječi: slikovnice, književni diskurs, edukativni diskurs, odgoj, odgojne vrijednosti.

Literary and Educational Discourse of Picture Books

The paper deals with an analysis of literary and educational discourse of the ten most perused picture books of the Children and Youth Department of the City and University Library in Osijek. The purpose is to pinpoint the literary and educational values of the text by means of detection of individual literary components and their analysis, with emphasis on the analysis of the upbringing values advocated by the text. Starting from a hypothesis that literature and upbringing are closely interconnected (Miliša 2013) and that each literary work performs a certain function, as literature devoid of function does not make sense (Hranjec 2004), the paper aspires to problematize the world of picture books as a potential world of models, that is, as a correlation of the esthetic—the beautiful—and the ethical—the good.

Keywords: picture books, literary discourse, educational discourse, upbringing, upbringing values

Dječje crtanje – veza prema spoznaji i sporazumijevanju (posredno priprema za pisanje i čitanje)

Rad prezentira zapažanja proizašla iz rada s djecom koja su uključena u kompleksnu rehabilitaciju i edukaciju govora i jezika u Predškolskom odjelu Poliklinike SUVAG u Zagrebu. Namjera je istražiti povezanost verbalnoga i likovnoga izraza kroz bogaćenje pojmova i rječnika u svrhu bolje komunikacije. Pretpostavljamo da taj suodnos značajno utječe jedan na drugi. Stoga kroz namjerne postupke terapeuta pratimo napredak djece u komunikaciji (verbalnoj i likovnoj).

Radeći s djecom, uočavamo postojanje veze između govorno-jezičnoga razvoja i razvoja dječjega crtanja. Te sposobnosti napreduju određenim slijedom i međusobno se isprepliću i nadopunjuju. Govorno-jezični razvoj počinje igrom govornih organa, slučajnim glasanjem i slušanjem – od usvajanja fonologije, morfologije, sintakse, semantike, prozodije do pragmatike. Crtanje kreće od igre crtačkim sredstvima i prvim likovnim elementima u području crtanja: točkom i crtom (koje dijete u početku izražava udarnim kružnim i titrajnim šaranjem kao prvim načinima likovnoga izražavanja oblika do formalnih oblika crteža izvedenih dostupnim likovno-tehničkim sredstvima).

Uz igru uvijek postoji potreba da se nešto kaže i priopći, u početku crtanjem, a kasnije pisanjem ili samim govorom. Treba respektirati činjenicu da je likovno izražavanje jedan od vidova govora koji se spontano javlja s razvojem jezika u užemu smislu riječi. Time se uspostavlja temelj za sporazumijevanje. Komunikacija s djetetom, naročito onim s poteškoćama u razvoju, olakšana je stvaranjem pojmova pomoću crtanja, likovnih predložaka i uključivanjem vizualnih poticaja. Takvo nam sporazumijevanje s djetetom olakšava usvajanje govornih pojmova i bogaćenje govornih izričaja. Ako odrasli vizualno prikažu neki pojam, skraćuju put prema razumijevanju, a naročito je dragocjeno ako taj poticaj dolazi od djeteta. To je znak da je razumljivo poruku.

Kroz usvajanje prostornih i vremenskih odrednica te razvojem pozornosti utječemo na djetetov skladan cjelokupni razvoj. Spoznaja dovodi do širenja pojmova i bogaćenja rječnika, a pokazatelji su: razvoj crteža i razvoj rečenice. Kod djece s poteškoćama u usvajanju govora i jezika također moramo poštivati taj redoslijed i slijediti prirodni razvoj (koji kod takve djece može biti usporen ili na neki drugi način poremećen).

Često se u terapiji naglašava važnost razvoja grafomotorike, što je samo jedan od pretkazivača za kasnije pisanje, ali (nažalost) možda previše zloupotrebljavan u smislu svladavanja motoričke spretnosti djeteta. Mnogo se bolji odaziv dobije kada se s djetetom uspije sporazumjeti pomoću crteža (vizualne potpore). Imamo razmjenu poruke, tj. razmišljanje i uvježbavanje, odnosno funkcionalno razvijanje fine motorike (prstiju i šake), a to postizemo spontanim dječjim izrazom. Tada su tu uključeni i mašta i doživljaj djeteta, što je nadgradnja na razvoj same motorike. To je temelj za kasnije usvajanje čitanja i pisanja (što se u hrvatskome jeziku odvija simultano). Možemo pratiti međuovisnost razvoja rečenice (sadržajno i formalno) i likovnih uradaka djece. Prikazujemo praćenje napretka djece u komunikaciji kroz verbalno i likovno izražavanje.

Ključne riječi: komunikacija, razumijevanje, likovni govor, verbalni izraz, spontani crtež, grafomotorika.

When working with children we become aware of the connection between the development of speech-language and the development of children's drawings. These abilities develop in a particular order.

Speech-language development begins with a kind of play of the speech organs, random sounding and listening – from acquiring phonology, morphology, syntax, semantics and prosody to pragmatics. Drawing begins by playing with materials and primary art elements: point and line, which a child expresses through circular motions, and vibrating scribbling of their first drawings using the available art techniques.

Following such play, there is a complementary need to say something, such as a child expressing oneself through drawing, writing, or speaking. One should respect the fact that artistic expression is one mode of speech, which spontaneously emerges with the development of language in the narrower sense of the word. This sets the foundation for communication. Communication with a child, particularly a child with developmental challenges, is made easier by developing concepts (drawings, art templates, etc.). Such communication with a child enables easier acquisition of speech concepts and the enrichment of verbal language. If adults present a concept visually, they shorten the path towards comprehension. This is particularly valuable when that incentive comes from a child because this is a sign that the message has been understood. By acquiring space and time settings and through the development of attention it is possible to exert an influence on the harmonious and integral development of a child. Awareness leads to the broadening of concepts and enrichment of vocabulary. The indicators are the development of drawing and the development of a sentence.

It is important that the same order and natural development is followed by children who have difficulties in acquiring speech and language. Such development could be slower or distorted in another way. The importance of developing graphomotorics is often emphasized in therapy. That is only one predictor of the development of writing, however, it is somewhat abused in the sense of acquiring motor skills by a child. A much better response can be obtained when a child manages to communicate by using visual support such as drawings. Through this practice, we have an exchange of messages. In other words, there is a functional development of fine motor skills (fingers and fist), which is achieved through spontaneous child expression. This involves imagination and the child's experience, which is beyond the development of motor skills. That is, in particular, the foundation for further acquisition of reading and writing, which in the case of Croatian language, occurs simultaneously.

Keywords: communication, comprehension, visual arts, verbal expression, spontaneous drawing, graphomotorics

Manuela Karlak

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku

Nikolina Janc

OŠ Šećerana

mkarlak@foozos.hr

nikolina.janc@skole.hr

Ovladanost kulturnim sadržajima u engleskome kao stranome jeziku: čini li nastavna metoda razliku?

Neupitno je da su jezik i kultura duboko povezani te da bi poučavanje (odnosno učenje) jezika bilo nemoguće bez poučavanja (odnosno učenja) o kulturi. Iz toga razloga kulturna pismenost ima važnu ulogu u ovladavanju inim jezikom.

U istraživačkome se dijelu rada predstavljaju rezultati eksperimentalnoga istraživanja manjega opsega provedenoga na uzorku osnovnoškolskih hrvatskih učenika. Cilj je bio utvrditi razlike između dvaju uzoraka učenika petoga razreda, kontrolne (N=15) i testne skupine (N=17), u ovladanosti kulturnim sadržajima te jačini motivacije rada na zadatku ovisno o nastavnoj metodi kojoj su učenici bili izloženi, tradicionalnoj ili suvremenoj, tj. uz naglašenu uporabu digitalne tehnologije. Ovladanost kulturnim sadržajima ispitana je pisanim testom koji su učenici rješavali u tri etape. U prvoj se etapi predtestom utvrdilo predznanje učenika o temi. U drugoj etapi svaka je skupina učenika poučavana različitom metodom, nakon čega je proveden posttest. Tijekom sata, tj. približavanja teme učenicima, učenici su nakon svake od pet aktivnosti označavali jačinu svoje motivacije na skali od pet stupnjeva. U trećoj je etapi, šest tjedana kasnije, proveden test retencije znanja. Utvrđene su zanimljive statistički značajne razlike između dviju skupina učenika koje ukazuju i na određene implikacije za nastavnu praksu.

Ključne riječi: engleski kao strani jezik, kulturna pismenost, digitalni mediji, motivacija za rad na zadatku.

The Acquisition of Cultural Contents in EFL: Does the Teaching Method Make a Difference?

There is no doubt that language and culture are deeply intertwined and that teaching and learning a foreign language would be impossible without teaching and learning culture. That is why cultural literacy plays an important role in second language acquisition.

Results of a small-scale experimental research study conducted on a sample of Croatian primary school learners are presented in the research part of this paper. The aim is to investigate differences in two samples of fifth-graders, a control group (N=15) and a test group (N=17), in the acquisition of cultural contents and the intensity of task motivation depending on the teaching method they were exposed to - the traditional one or the more contemporary one supported by digital media. The acquisition of cultural contents was examined by means of a written test given to the learners in three stages. In the first stage, the learners were given a pre-test in order to gain insight into their prior knowledge on the topic. In the second stage, each group was exposed to the topic by means of a different teaching method after which a posttest was carried out. In addition, during the class the learners marked the degree of their motivation on a five-point scale after each of the five completed activities. In the third and last stage, which was conducted six weeks later, the retention of knowledge was tested. Interestingly, statistically significant differences were found between the two groups of learners, pointing to certain practical implications as well.

Keywords: English as a foreign language, cultural literacy, digital media, task motivation

Irena Krumes

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku

Gabrijela Vojvodić

Osnovna škola Ljudevita Gaja Nova Gradiška

ikrumes@gmail.com

vojvodic.gabrijela@gmail.com

Jezik mladih i neologizmi u internetskim dnevnicima

Internetski dnevnik ili blogovi danas su poznati pisani oblik komunikacije koji ima hipertekstnu strukturu. Najčešće je pisan nestandardnim jezikom, a obično ga stvaraju ili prate osobe mlađe dobne skupine, pa ga možemo svrstati u jezik mladih. Tekst bloga pripada obliku internetske komunikacije kojime se predstavlja osoba koja piše tekst i obično je osobnoga karaktera, a njemu se pridružuju osobe koje taj tekst mogu pismeno komentirati. U posljednje vrijeme uz pisani tekst pojavljuje se i videoisječak kojim usmeni tekst zamjenjuje pisani (vlog).

Istraživanje će se usmjeriti na prikupljanje neologizama na korpusu najčitanijih hrvatskih blog stranica za mlade. Iz pisanih tekstova ekscerpirat će se neologizmi koji će se potom klasificirati s obzirom na nove domaće riječi, posuđenice, pseudoposuđenice, neosemantizme i okazionalizme. Provest će se i anketa među učenicima srednjih škola kako bi se tvorbeno i semantički analizirali ekscerpirani neologizmi.

Ključne riječi: jezik mladih, neologizmi, blogovi, posuđenice, neosemantizmi, internetska komunikacija.

The Language of Youth and Neologisms in Internet Diaries

Internet diaries or blogs are a well-known written form of communication today that has hypertext within its structure. It is most often written in non-standard language and is usually created or followed by younger people. We can, therefore, refer to it as the language of the young. The text of blog posts belongs to one form of Internet communication that represents a person who writes the text and is usually of a personal character, and it is joined in by persons who can comment through additional text. Recently, along with the written text, writers also include video clips that can replace written text.

This research focuses on collecting neologisms from the corpus of the most popular Croatian blog sites for young people. Neologisms are extracted from these written texts and classified with respect to the new domestic words, borrowed words, and occasionalisms. A survey will be conducted among high-school students in order to semantically analyze the excerpted neologisms.

Keywords: youth language, neologisms, blogs, borrowing, new semantisms, online communication

Asier Calzada Lizarraga

María del Pilar García Mayo

University of the Basque Country

asicalliz@gmail.com

mariapilar.garciamayo@ehu.eus

“Ide li ovdje -s?”, “Napiši ‘a’”: obraćanje pozornosti na formu u kolaborativnome radu učenika osnovne škole

Takozvani „writing-to-learn“ pristup (Byrnes i Manchón, 2014.) smatra da je pisanje idealna pozicija za razvoj drugoga jezika (L2/J2). Kada se zadatke pisanja provodi suradnički, učenici surađuju kroz dijalog i pokušavaju doći do dogovora ne samo o sadržaju već i o obliku (Storch, 2016.). Nedavna istraživanja propitivala su učinke skupine (Fernández Dobao, 2012., 2014.) i individualne faktore, poput stava, na učinkovitost tih zadataka (Fernández Dobao i Blum, 2013.; Shak i Gardner, 2008.). Ipak, broj studija koje analiziraju utjecaj suradničkoga pisanja na produkciju učenika engleskoga kao stranoga jezika rane dobi nije velik.

Cilj je ovoga istraživanja analizirati učinak diktoglosa (Wajnryb, 1990.) na razvoj znanja engleske gramatike (nastavak -s u 3. licu jednine i članovi) baskijsko-španjolskih učenika osnovne škole. Pedeset 11 – 12-godišnjih učenika (prosječne dobi 11.18 godina) s osnovnom razinom znanja radilo je na diktoglosu individualno (N = 16), u parovima koje je odredio učitelj (N = 16) i malim skupinama (N = 18). Test gramatičke procjene i test popunjavanja praznine pomoću višestrukih ponuđenih odgovora učinjeni su prije i nakon popunjavanja diktoglosa i njima je izmjeren gramatički porast, dok je izlaznim upitnikom procijenjen njihov stav prema pisanju, suradničkome radu i samome zadatku. Rezultati ukazuju na to da je zadatak omogućio učenicima u paru i u malim skupinama da se usredotoče na formu, iako ne uvijek u očekivanoj količini i smjeru. Osim toga, zadatak nije vodio k jasnome poboljšanju u posttestnim rezultatima kod nastavka -s u 3. licu jednine i članova, a nije pronađena značajnija razlika između različitih eksperimentalnih skupina. Konačno, u kontekstu stavova učenici su pokazali opću pozitivnu dispoziciju i volju da se takva vrsta zadatka nađe u njihovoj nastavi engleskoga kao stranoga jezika.

Ključne riječi: djeca, kolaboracija, diktoglos, engleski kao strani jezik, usmjerenost-na-oblik, osnovna škola.

“Is It with -s?” “Write Here ‘a’”: Attention to Form in Collaborative Work by Primary School Learners

The so-called Writing-to-Learn approach (Byrnes and Manchón 2014) considers writing an ideal site to develop L2 knowledge. When writing tasks are carried out collaboratively, learners engage in a dialogue and try to reach an agreement not only about the content but also about the form (Storch 2016). Recent work has wondered about the effects of group setup (Fernández Dobao 2012, 2014) and individual factors, such as attitudes on the effectiveness of these tasks (Fernández Dobao and Blum 2013; Shak and Gardner 2008). However, the number of studies analyzing the impact of collaborative writing on EFL young learner’s output has yet been scarce.

The aim of this study is to analyze the effects of dictogloss (Wajnryb 1990) on the development of the English grammatical knowledge (3rd person singular -s and articles) of Basque-Spanish primary school

learners. Fifty students between the ages of 11 and 12 (mean age: 11.18 years) with an elementary proficiency level, worked on a dictogloss task individually (n = 16), in teacher-assigned dyads (n = 16) and in small groups (n = 18). A grammaticality judgment test and a multiple choice gapped task taken before and after the completion of the dictogloss measured the student’s grammar uptake and an exit questionnaire assessed attitudes toward writing, collaborative work, and the task itself. The findings revealed that the task allowed learners in pairs and small groups to focus on form equally, although not always in the expected quantity and direction. The task did not lead to a clear improvement in the post test results for 3rd -s and articles and no significant differences were found between the different experimental groups. Finally, regarding attitudes, learners showed a general positive disposition and a willingness to carry out these sort of tasks in their EFL lessons.

Keywords: children, collaboration, dictogloss, EFL, focus-on-form, primary

Valentina Majdenić

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku

Andrea Vučetić

Ekonomska škola Požega

vmajdenic@foozos.hr

andrea.vucetic2@gmail.com

Što gledaju naša djeca ili (ne)primjerenost televizijskih sadržaja danas?

Društvene mreže vjerojatno su najzastupljeniji medij među maloljetnicima, sve češće diktirajući stavove i ukuse. Međutim, usprkos njihovoj poštasti djeca od 3 do 10 godina ipak su od svih medija najizloženija televiziji, često dadilji u trajnome vremenu borbe za egzistenciju. Poznato je da je televizija medij koji lako manipulira oblikovanjem stavova, naročito u tako male djece koja nemaju razvijeno kritičko mišljenje te uče oponašanjem. Postavlja se pitanje koliko su današnji televizijski programi primjereni ili neprimjereni djeci toga uzrasta. Autorice ovoga rada polaze od hipoteze kako današnji medijski sadržaji nisu prikladni za djecu jer sugestivno potiču na nasilje ili neželjena ponašanja. Kako bi to dokazale ili opovrgnule, istražit će medijske sadržaje na osnovnim televizijskim programima: svim četirima programima Hrvatske radiotelevizije, RTL-u, RTL-u 2, Novoj TV i Domi TV. Neki su od ciljeva: uočiti razliku u zastupljenosti sadržaja za djecu na pojedinim programima, ispitati i/li odrediti dob kojoj su namijenjeni, istaknuti njihove pozitivne i negativne osobine te detaljno analizirati rječničko blago kojima se koriste dječji junaci u različitim emisijama, filmovima, itd. Za istraživanje je izabrano razdoblje od kolovoza do rujna 2017. kako bi se utvrdilo postoji li razlika u količini toga sadržaja tijekom ili nakon praznika. Rezultati istraživanja bit će popraćeni novijim teorijskim razmatranjima iz domaće i strane literature. Kako bi istraživanje bilo potpunije, podijelit će se anketni listići s pitanjima otvorenoga i zatvorenoga tipa djeci iz osječkih ustanova, ali i njihovim roditeljima ne bi li se dobilo jasniju predodžbu o ovoj temi.

Ključne riječi: televizija, djeca mlađega uzrasta, (ne)primjerenost sadržaja, istraživanje.

What Our Children Watch: (In)Appropriateness of Television Content Today

Social networks are probably the most prominent medium among minors, increasingly dictating attitudes and tastes. However, despite their popularity, children from 3 to 10 years of age are most exposed to television. It is well known that television is a medium that easily manipulates through the formation of attitudes, especially in such young children who have not yet developed critical thinking and who learn by imitation. The question is if current television programs are appropriate or inappropriate for children of that age. This paper begins with the hypothesis that present media content is not suitable for children as it stimulates violence or unwanted behavior. In order to prove our hypothesis or to refute it, in the course of the present paper we will investigate the basic television programs: all four programs of the Croatian Radio and Television Broadcasting, RTL, RTL 2, Nova TV, and Doma TV. Some of the goals are to recognize the differences in the content of children's content in individual programs, to examine and determine the age they are intended for, to highlight their positive and negative features, and to analyze in detail the language used by childhood heroes in various forms of movies. This study covers the period from August to September 2017 in order to determine whether there is a difference in the amount of content created by these television programs during and after the school holidays. The research results will be accompanied by a recent theoretical framework. To make the survey more complete, questionnaires will be distributed to children from Osijek, as well as to their parents, in order to get more insight into this issue.

Keywords: television, younger children, (in)appropriateness of content, research

Ivana Marinić

Nina Mance

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku

ivanamarinic@gmail.com

nina.mance@gmail.com

Metaforička pismenost: razumijevanje metafora u udžbenicima povijesti kod učenika osnovne škole

Cilj ovoga rada jest istražiti uporabu metafora u udžbenicima povijesti za osnovnu školu od petoga do osmoga razreda te ispitati koliko populacija koja se koristi udžbenicima (učenici u dobi od 10 do 15 godina) razumije tekstove s obiljem metafora spram tekstova u kojima metafora nema. Prema Piagetu (1954.) kognitivni razvoj djece polazi od konkretnoga prema formalnome operacijskome stupnju, što ovisi o biološkome sazrijevanju djeteta i interakciji s okolinom. Uzevši to u obzir, očekujemo da će među ispitanicima biti razlike u sposobnosti razumijevanja metaforičkoga jezika upotrijebljenoga u udžbenicima. Iako su u određenoj dobi djeca sposobna razumjeti metaforu, postavlja se pitanje mogu li razumjeti apstraktne i nepoznate im povijesne događaje opisane metaforičkim jezikom. Smatramo kako je sposobnost razumijevanja metafora, ili *metaforička pismenost*, važan čimbenik u razumijevanju sadržaja nastavne jedinice, što u konačnici omogućuje samostalno učenje. Identifikacija metafora u udžbenicima povijesti radi se s pomoću metode MIPVU (Steen i sur., 2010.), a test razumijevanja provodi se uobičajenim metodama.

Ključne riječi: metaforička pismenost, metafora, udžbenici povijesti, razumijevanje.

‘Metaphor Literacy’: Comprehension of Metaphors in History Textbooks by Primary School Students

The purpose of this paper is twofold: to investigate the use of metaphors in history textbooks for primary school from grades five to eight, and to test the understanding of texts abundant with metaphors vs metaphor-free texts by the population using the textbooks. The age of the students considered in this study is between 10 and 15. Since the cognitive development of children moves from a concrete operational stage to a formal operational stage (Piaget 1954), determined by a child's biological maturation and interaction with the environment, it is expected that there will be differences among the tested children in terms of the ability to understand metaphorical language used in textbooks. Even if at a certain age children are able to comprehend metaphors, the question arises if students can understand abstract and unknown facts related to history when described using metaphorical language. We hypothesize that metaphor comprehension ability, or ‘metaphorical literacy’, is a very important factor in understanding the content of a lesson, which then enables independent learning. Identification of metaphors is done using MIPVU method (Steen et al. 2010), whereas comprehension tests are conducted using usual comprehension testing methods.

Keywords: metaphor literacy, metaphor, history textbooks, comprehension

Marija Markanjević

Dječji vrtić Vjeverica

Jelena Vignjević

Sveučilište u Zagrebu

marija.markanjevic68@gmail.com

jelena.vignjevic@ufzg.hr

Leksička kompetencija govornika predškolske dobi u imenovanju dijelova ljudskoga tijela

Govorna komunikacijska kompetencija ima veliku ulogu u kvaliteti djetetova života – izražavanju osjećaja, ideja, misli, potreba. Razvijajući govornu kompetenciju, djeca razvijaju i osnove za ovladavanje pisanjem i čitanjem, odnosno razvijaju ranu pismenost. Pritom je razvoj leksičke kompetencije, tj. ovladavanje rječnikom, jedan od ključnih elemenata koji može biti pretkazivač kasnijega djetetova uspjeha u učenju i školskim postignućima. Cjeloživotni proces ovladavanja leksikom najintenzivniji je u ranoj i predškolskoj dobi. Kao i ostali segmenti dječjega jezičnoga razvoja, i leksički je razvoj dinamičan i kompleksan fenomen, povezan s brojnim biološkim i okolinskim faktorima. U tome je kontekstu vrtićko okruženje, kao dominantna okolina suvremenoga djetinjstva, prostor koji treba poticajno djelovati na ukupan djetetov razvoj, pa i na jezični. Ovaj rad istražuje mogućnosti vrtićkoga okruženja u poticanju razvoja rane pismenosti malih govornika, napose njihova leksičkoga razvoja. U tu je svrhu u Dječjem vrtiću *Vjeverica* provedeno istraživanje leksičke kompetencije djece predškolske dobi na njima materinskomu hrvatskomu jeziku u imenovanju dijelova tijela. Cilj je bio utvrditi razlike u sposobnosti imenovanja dijelova tijela između djece predškolske dobi koja pohađaju sportski i one koja pohađaju redoviti program, kao i razlike s obzirom na spol i obrazovanje roditelja. Rezultati su pokazali da djeca koja sudjeluju u sportskome programu pokazuju značajno višu razinu kompetencije u imenovanju dijelova ljudskoga tijela, kao i djeca čije majke imaju višu razinu obrazovanja. No, varijabla spola kao ni varijabla razine obrazovanja očeva nisu činile značajnu razliku u istraživanju te leksičke kompetencije govornika predškolske dobi. Takvi rezultati potvrđuju kompleksnost dječjega jezičnoga razvoja i pokazuju kako je uključivanje djece u sadržajno raznolike projekte poticajno za njihov cjelovit razvoj.

Ključne riječi: leksička kompetencija, dijete predškolske dobi, hrvatski jezik.

Lexical Competence of Preschool Children in Naming Parts of the Human Body

Communicative competence pertaining to speech plays a major role in the quality of a child's life - expressing their feelings, ideas, thoughts, and needs. By developing speech competence, children also develop the foundation for mastering reading and writing, as well as developing early literacy. The development of lexical competence, i.e. mastering the lexicon, is thus one of the crucial elements that can be predictors of a child's later learning success and school achievements. The lifelong process of mastering the lexicon is the most intense during the early and preschool age. Like other segments of children's language development, lexical development is a dynamic and complex phenomenon associated with numerous biological and environmental factors. In this framework, the kindergarten environment as the dominant environment of contemporary childhood, is a space that should stimulate holistic development of a child, which includes children's language development. This paper explores the possibilities inherent in the kindergarten environment for encouraging early childhood literacy, particularly children's lexical development. For this purpose, a study on lexical competence

of preschool children in naming body parts in their mother tongue was conducted at the "Vjeverica" kindergarten. The aim was to determine differences in the ability to designate body parts among two groups of preschool children, those who were enrolled in a sports program and those in the regular program, as well as differences relating to gender and parents' education. The results have demonstrated that children participating in the sports program exhibit a significantly higher level of competence in naming parts of the human body as well as children of mothers with higher levels of education. However, the variables of children's gender and fathers' levels of education did not show a significant difference in this investigation into preschool children's lexical competence. Such results confirm the complexity of children's linguistic development and demonstrate that inclusion of children in diverse projects stimulates their holistic development.

Keywords: lexical competence, preschool children, Croatian language

Lana Mayer

Vedrana Živković Zebec

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku

lmayer@foozos.hr

vzivkovic@foozos.hr

Spoj zabavnoga i poučnoga: poticanje višestruke pismenosti grafičkim romanom

U svijetu velikoga broja informacija koje različitim medijima okružuju djecu iznimno je važno rano poticati djecu za mogućnost čitanja multimodalnih oblika kako bismo im omogućili suvereno vladanje svijetom u kojemu supostojе različiti modusi prenošenja značenja. Shvaćanje pismenosti u užemu smislu doživjelo je značajno proširenje na mnoge aspekte s vještine koja podrazumijeva samo čitanje i pisanje. Medij knjige mijenja se i ulazi u dijalog s drugim medijima, pri čemu nastaju suvremeni hibridni žanrovi na tiskanim ili elektroničkim medijima. U ovome ćemo radu pokazati kako grafički roman kao multimodalni oblik potiče razvoj višestruke pismenosti. Grafički je roman žanr koji su dječji i adolescentski čitatelji dobro prihvatili te predstavlja oblik koji može motivirati čitatelje i povećati konkurentnost knjige kao medija, a ujedno donosi i višedimenzionalne interpretativne mogućnosti. U radu će se prikazati razvoj žanra grafičkoga romana u književnosti za djecu i mlade, njegove značajke, a na primjeru recepcijski uspješnih naslova pokazat će se na koje se načine potiče razvoj višestruke pismenosti u mladim čitatelja.

Ključne riječi: grafički roman, multimodalnost, književnost za djecu i mlade, višestruka pismenost.

Entertainment Meets Education: Fostering Multiple Literacies through Graphic Novels

In a world of large quantities of information that surround children through different media, it is extremely important to stimulate early children's acquisition of skills for reading multimodal texts, thus enabling them to independently function in a world of different coexisting modes of meaning transfer. The understanding of literacy, in a narrow sense, has been expanded to multiple aspects of this seemingly simple skill of reading and writing. The medium of the book is changing and entering a dialogue with other media, causing contemporary hybrid genres to emerge in the form of printed or electronic media. This paper will show how the graphic novel genre as a multimodal form fosters the development of multiple literacies. The graphic novel is a genre that has been well received by young and adolescent readers and presents a form that can motivate its readers, enhance the competitiveness of the book as a medium, and hold multidimensional possibilities of interpretation simultaneously. This paper will depict the development of the graphic novel genre in children's and adolescent literature and its characteristics. The examples of successfully received graphic novels will be used to show how the development of multiple literacies can be fostered in young readers.

Keywords: graphic novel, multimodality, children's and young adult literature, multiple literacies

Ana Mihaljević

Klasična gimnazija u Zagrebu

Josip Mihaljević

Škola za medicinske sestre Vrapče

ana.mihaljevic35@gmail.com

jomihx@gmail.com

Mrežne igre u poučavanju i učenju hrvatskoga jezika

Rad će predstaviti različite vrste mrežnih igara (npr. Križić-kružić, Tetris, Memori, 2D pucnjava), kao i kvizove s različitim vrstama pitanja koje su autori izradili za učenje hrvatskoga jezika. Pokazat će se kako se takav tip igara može rabiti za učenje pravopisa, gramatike, leksika te upoznavanje hrvatske kulture i povijesti. Većina igara namijenjena je učenicima u početnim razredima osnovne škole, nešto manje ih je namijenjeno učenicima srednjih škola, a najmanje strancima koji uče hrvatski kao strani jezik. Svim tim igrama može se pristupiti na mrežnoj stranici *Jezične igre*. Spomenute su igre izrađene tako da se mogu igrati i na mobilnim uređajima kao i na različitim mrežnim preglednicima. Igre su izrađene pomoću besplatne programske tehnologije koja postoji na mreži. Navedena programska tehnologija nije zaštićena autorskim pravima tako da se tim igrama moguće koristiti u obrazovne svrhe bez ograničenja. U radu će se iznijeti prednosti e-učenja i učenja pomoću interaktivnih igara kao i ideje za budući rad.

Ključne riječi: elektroničke obrazovne igre, hrvatski jezik, interaktivno učenje, digitalni sadržaji, e-učenje, metode poučavanja.

Web Games in Teaching and Learning the Croatian Language

This paper presents different types of games such as *tic-tac-toe*, *Tetris*, *memory*, *2D shooters* and other varieties of quizzes with various question types made for learning the Croatian language. These games can be used for learning spelling, grammar, and vocabulary as well as learning about the Croatian culture and history. Most of the games presented are made for elementary school pupils while some are designed for high-school students and foreigners learning Croatian. All of these games can be accessed through the site *Language Games*. The games can also be played on mobile devices on many different web browsers. The games were created using free programming technology found on the Internet. This technology contains no copyright restrictions so the games made with it can be distributed and used by anybody for any purpose. In this paper the authors will also present some ideas for future work.

Keywords: electronic educational games, Croatian language, interactive learning, digital content, E-learning, teaching methods

Studija različitih pragmatičkih struktura u fikcionalnim pričama perzijske djece

Mašta je važan element dječje književnosti i mnoge dječje priče od davnina do danas nastale su zahvaljujući mašti. Odnos mašte i značenja u prenošenju pojmova je važan, a osobito je vrijedan pažnje način na koji se pojmovi prenose jezikom. Doslovno se značenje često pojavljuje u pričama koje su stvorila djeca. Međutim, čini se da pragmatično značenje treba imati važniju ulogu u prenošenju nekih novostvorenih pojmova poput novih izmišljenih prostora. Istraživanje uspoređuje učestalost pragmatičkoga značenja i doslovnoga značenja u fikcionalnim pričama perzijske djece te analizira različite oblike pragmatičkoga značenja. Analizirano je 500 fraza u fikcionalnim pričama djece u razredima B i C. U 77% korištenih fraza nalazimo doslovno značenje, a njih 23% ima pragmatičko značenje. Rezultati ove analize pokazuju da pragmatično značenje može potaknuti i proširiti nova zamišljena značenja u perzijskim fikcionalnim pričama.

Ključne riječi: mašta, pragmatičko značenje, fikcionalne dječje priče, zamišljena kombinacija, stvarna kombinacija, neizravni govorni čin.

Study of Different Pragmatic Structures in the Fictional Stories by Persian Children

Imagination is an important element in children's literature. Many children's stories from the past to present have been formed on the basis of imagination. The relationships between imagination and semantics, which are used to transmit concepts, and the way these concepts are transmitted using language as a tool are not only remarkable, they are important to the development of child learning. Direct meaning has great occurrence in children's fictional stories. However, it seems that pragmatic meaning should have a role in transmitting some fictional concepts like new fictional spaces. This study compares the frequency of the pragmatic meaning and literal meaning in fictional stories by Persian children. It then analyzes different forms of pragmatic meaning. 500 phrases were analyzed in fiction stories by B and C age grades. Seventy-seven percent of the phrases contained direct meaning and twenty-three percent had pragmatic meaning. Results of this analysis indicate that pragmatic meaning can create and extend new imaginary meanings in Persian fiction stories.

Keywords: imagination, pragmatic meaning, fictional story of children, imaginary combination, real combination, indirect speech act

Imena u hrvatskim prijevodima *Alice u Čudozemskoj*

Analiziraju se hrvatski prijevodi dječjega romana *Alica u Čudozemskoj* (1865.) engleskoga pisca Lewisa Carrolla s posebnim osvrtom na način prevođenja ili preuzimanja imena likova iz izvornika. Na hrvatskom je jeziku ukupno objavljeno devet različitih prijevoda navedenoga djela, od kojih su neki imali više izdanja. Prvi je prijevod Mire Šunjić (kasnije Jurkić-Šunjić) objavljen 1944. godine u Zagrebu, a najnoviji je prijevod Borivoja Radakovića, objavljen 2016. godine. Uspoređuju se oblici imena protagonistice i drugih likova u prijevodima, s naglaskom na imenima koja su deskriptivna ili pak semantički ispunjena. Utvrđuju se postupci odomaćivanja ili otuđivanja u pojedinim prijevodima. U osloncu na metodološke postupke prethodnih istraživanja (Franco Aixelá, 1996., Nord, 2003., Van Coillie, 2006.) utvrđuju se prevoditeljske strategije i tumači se kakve značenjske učinke te strategije proizvode u ciljnom tekstu. Konačno, razmatraju se implikacije odomaćivanja i otuđivanja vlastitih imena u prijevodima navedenoga djela u odnosu na izmijenjene značenjske aspekte pripovjednoga svijeta ponuđene potencijalnom dječjem čitatelju pojedinih prijevoda.

Ključne riječi: Alica u Čudozemskoj, dječja književnost, književni prijevod, pričosvijet, prevođenje kulture.

Ovaj je rad financirala Hrvatska zaklada za znanost projektom BIBRICH (UIP-2014-09-9823).

Character Names in Croatian Translations of *Alice in Wonderland*

This paper focuses on the analysis of Croatian translations of Lewis Carroll's 1865 children's novel *Alice's Adventures in Wonderland* with respect to the way of translating or transferring original names of the protagonist and other characters. There are nine Croatian translations of *Alice in Wonderland*, and some of them have been re-published several times. The first Croatian translation by Mira Šunjić (later Jurkić Šunjić) was published in 1944, and the most recent translation by Borivoj Radaković, which was published in 2016. The names in individual translations are compared with the original and interpreted in terms of domestication and foreignization. Special attention is given to personal names, which are descriptive or semantically loaded. Translation strategies were detected and described in terms of the previous research (Franco Aixelá 1996; Nord 2003; and Van Coillie 2006) and their effects on the meanings in the target texts were interpreted. Finally, the implications of domestication and foreignization of personal names in the analyzed translations of *Alice* were considered regarding the modified meanings of the original story world offered to the potential child reader of individual translated texts.

Keywords: Alice in Wonderland, children's literature, literary translation, story world, translating culture

This work has been fully supported by the Croatian Science Foundation under the project BIBRICH (UIP-2014-09-9823).

Sanja Nuhanović

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku

snuhanovic@foozos.hr

Gabrijela Blekić

OŠ „Dragutin Tadijanović“, Slavonski Brod

gabrijela.blekic@gmail.com

Uloga glazbe u premošćivanju međujezične razlike u romskih učenika

U ovome radu se promišlja o problematici nedovoljnoga poznavanja hrvatskoga standardnoga jezika s kojom se romski učenici svakodnevno susreću u sustavu odgoja i obrazovanja. Brojna su istraživanja utvrdila da je upravo to jedan od ključnih problema zbog kojega romski učenici postižu slabije obrazovne rezultate, a isto tako i jedan od razloga socijalne isključenosti. Nepoznavanje jezika, kao i teškoće premošćivanja međujezičnih razlika, romske učenike dovodi u nepovoljniji položaj u odnosu na drugu djecu kojoj je hrvatski materinski jezik. Takav položaj može rezultirati nemotiviranošću i otporom koji nadalje vodi do napuštanja odgojno-obrazovnog sustava. Kao podršku u premošćivanju međujezične razlike autorice vide u interkulturalnoj osjetljivosti učitelja koji će znati prepoznati i imati razumijevanja za potrebe i probleme svojih učenika. Takav učitelj iskoristit će sve dostupne resurse i stvoriti pozitivno ozračje koje će se temeljiti na podršci, razumijevanju i toleranciji. Jedan je od često nedovoljno iskorištenih resursa, pogotovo kada su u pitanju romski učenici, glazba. Upravo je glazba jedna od važnih značajki romskog kulturnog identiteta, a kao takva postaje idealno sredstvo kroz čije se aktivnosti ponajprije može potaknuti socijalna inkluzija, ali i pridonijeti lakšem usvajanju hrvatskoga jezika. Kao primjer dobre prakse i prilog promišljanju o važnosti i mogućnostima koje glazbena nastava u školi, ali i izvan nje, može pružiti, autorice opisuju realizirane glazbene aktivnosti u sklopu obilježavanja Svjetskoga dana Roma.

Ključne riječi: pismenost, glazba, Romi, inkluzija, interkulturalna osjetljivost.

The Role of Music in Overcoming Interlingual Differences in Roma Students

This paper discusses the issue of insufficient knowledge of the Croatian language of Roma students in the education system. Numerous research has established that this is one of the main reasons why Roma students achieve worse educational results, and it is one of the reasons that lead to social exclusion. Language ignorance and difficulties in overcoming the interlingual differences bring Roma students into an unfavorable position in comparison with children whose mother tongue is Croatian. That position can result in demotivation and resistance, which may lead to leaving the education system in the future. The authors of this paper consider teachers' intercultural sensibilities to recognize and understand the needs and problems of their students as a support in overcoming interlingual differences. Such teachers will use all resources available and create a positive environment, based on support, understanding, and tolerance. One of the insufficiently exploited resources, especially when Roma students are concerned, is music. We consider music to be one of the most important features of cultural identity of Roma people and because of that it becomes an ideal medium which can provide activities for social inclusion, but also contribute to the easier acquisition of the Croatian language. As an example of good practice and in addition to the discussion about the importance and possibilities that Music teaching in and outside of school can provide, this paper describes activities conducted at the International Roma Day.

Keywords: literacy, music, Roma people, inclusion, intercultural sensibility

Dunja Pavličević-Franić

Sveučilište u Zagrebu

dunja.pavlicevic-franic@ufzg.hr

Utjecaj međujezičnoga polja na razvoj ortografske kompetencije u ranojezičnome diskursu

Pravopisno kompetentna osoba trebala bi do kraja svoje primarne izobrazbe ovladati temeljnim ortografskim načelima prema kojima se u određenome jeziku odvija pisana komunikacija te imati razvijene produkcijske vještine nužne za tvorbu pisanih tekstova. To se većinom odnosi na vrstu i oblik slova, pravilno pisanje riječi, rečenica i tekstova, pravilnu uporabu interpunkcijskih znakova, tipografske konvencije i uobičajene logograme (ZEROJ, 2005.).

Stjecanje ortografske kompetencije osobito je važno u ranojezičnome diskursu jer dijete mlađe osnovnoškolske dobi počinje učiti standardni hrvatski jezik s pozicija višejezične komunikacije, ponajprije vertikalne, ali i horizontalne (Pavličević-Franić, 2011.). Opismenjivanje započinje nastavom početnoga čitanja i pisanja, nastavlja se usmenim i pismenim jezičnim izražavanjem te nastavom jezika (gramatika i pravopis). U toj se razvojnoj dobi isprepliću jezične djelatnosti govorenja i pisanja (bilježenje govora), pa se gramatička i leksička neusvojenost usmenoga kôda očituje i u pisanome kodu. Prijenos jezičnih elemenata najčešće je povezan sa zavičajnim idiomom te, očekivano, s velikim brojem anglizama, uglavnom neprilagođenih hrvatskome pravopisnom sustavu. U takvim jezičnim i izvanjezičnim uvjetima, pisani jezik osnovnoškolskih učenika obilježavaju transferentno-interferentni odnosi, što dovodi do stvaranja međujezičnoga polja. Riječ je o polju preklapanja jezičnih kodova koji mogu imati pozitivne, ali i negativne posljedice na razvoj opće jezične kompetencije.

Budući da rezultati PISA testova (*Programme for International Student Assessment*) potvrđuju da su hrvatski učenici u jezičnoj pismenosti ispod europskoga prosjeka, cilj je ovoga rada utvrditi razinu ortografske kompetencije osnovnoškolaca usporedbom rezultata longitudinalnih istraživanja u zadnjih deset godina (Pavličević-Franić, 2007., Aladrović Slovaček, 2012., Pavličević-Franić i Aladrović Slovaček, 2016.). Razvoj funkcionalne pismenosti složen je i dugotrajan proces koji uključuje tjelesnu aktivnost (motoričku i vizualnu) i psihokognitivnu aktivnost te bi mu, kao važnom čimbeniku ovladavanja materinskim jezikom, u osnovnoškolskoj izobrazbi trebalo posvetiti veću pozornost. Stoga rezultati istraživanja mogu inicirati buduće pozitivne pomake u razvoju pismenosti u ranojezičnome diskursu.

Ključne riječi: ortografska kompetencija, komunikacijska kompetencija, pisani jezik, međujezično polje, ranojezični diskurs, ovladavanje hrvatskim jezikom.

The Impact of Interlanguage Field in Developing Orthographic Competence in Early Language Discourse

At the end of their primary education a person with competent literary skills should have mastered the basic orthographic principles according to which written communication takes place in a specific language as well as developed production skills necessary for writing texts. This mainly refers to the type and form of letters, the correct writing of words, sentences and texts, the correct use of punctuation marks, typographical conventions, and common logograms (CEFR 2005).

Acquisition of orthographic competence is especially important in the early language discourse because elementary students begin to learn the standard Croatian language from the plurilingual point of view, which is primarily vertical but also horizontal (Pavličević-Franić 2011). The literacy process begins with teaching initial reading and writing skills, and continues with oral and written

language expression and language learning (grammar and spelling). In this early age, the language skills of speaking and writing (i.e. speech recording) intertwine, so the insufficient mastery of the grammatical and lexical knowledge in the oral code is also manifested in the written code. The transmission of the linguistic elements is most commonly associated with the speaker's native idiom and, as expected, with a large number of Anglicisms, which are mostly not well adjusted to the Croatian spelling system. In such linguistic and extracurricular conditions, the written language of elementary school students is characterized by the interfering relationship leading to the creation of an interlanguage field. This is the field characterized by an overlap in the language codes that may have positive but also negative consequences for the development of the linguistic competence in general.

Since the PISA results (*Programme for International Student Assessment*) confirm that the language literacy of Croatian students is below the European average, the aim of this paper is to determine the level of the orthographic competence of elementary school students by comparing the results of longitudinal studies carried out in the last ten years (Pavličević-Franić 2007, Aladrović Slovaček 2012, Pavličević-Franić and Aladrović Slovaček 2016). The development of functional literacy is a complex and long-lasting process involving physical activity (motor and visual) and psycho-cognitive activity. As an important factor in mastering the mother tongue, special attention should be paid to it in primary education. Therefore, the results of this study can initiate future positive modification in the development of literacy in the early language discourse.

Keywords: orthographic competence, communicative competence, written language, interlanguage field, early language discourse, mastering the Croatian language

Mira Perić Kraljik

Ivana Marinić

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

mperic@foozos.hr

imarinic@foozos.hr

Kazališni jezik kroz stih, notu i pokret (dramsko izvođenje)

Glumac kao umjetnik mora vječno njegovati dijete u sebi. Mora zauvijek zadržati dječju razigranost pa igra poprima esencijalni znak. U vječnome glumačkom traženju i preispitivanju jezik je stvaralački instrument. Jezik dobiva trajnost i kontinuiranu brigu. Poetičnim fragmentima iz zbirke pjesama Mire Perić Kraljik *Pretapanja kazališne ljepote* (2009.) dotiču se teme djetinjstva, igre i zaigranosti, umjetnosti jezika, likova, bitka postojanja. Izvođenje pjesama prati živi glazbeni glas notom i pokretom kao ilustracijom i obogaćivanjem poetične atmosfere.

Čuvarkuća jezika jest knjiga i bezbroj bi knjiga na simboličan način upotpunjavalo stih, notu i pokret na scenskome prostoru, a sve zajedno činilo bi kockice kazališnoga jezika. Kazalište jest medij koji se izvrsno uklapa u razvoj pismenosti.

Režija i interpretacija stihova: Mira Perić Kraljik

Vokalna pratnja: Ivana Marinić

Language of Theatre Through Verse, Note and Movement (dramatic performance)

An actor as an artist needs to perpetually nourish the inner child. Accordingly, one should strive to forever retain the childlike playfulness, and play in this context is an essential marking of theatrical expression. Language is the essential instrument in the actor's ongoing exploration and re-evaluation. In such context language endures and requires continuous care. The poetic fragments from the collection of poems by Mira Perić Kraljik *Cross-Fade of Theatrical Beauty* (2009) address the topics of childhood, play and playfulness, the art of language, characters, and the essence of being.

The dramatic effect of the poems is enhanced by means of live vocal accompaniment through note and movement as illustrative and enriching of the poetic atmosphere. The guardian of language is the book and, therefore, numerous books will in a symbolic way round off the verse, note and movement on stage, while all these elements will represent the fragments of the language of theatre. Theatre is a medium that plays a significant role in the development of literacy.

Directing and text interpretation: Mira Perić Kraljik

Vocal accompaniment: Ivana Marinić.

Utjecaj glazbe na razvoj rane pismenosti

Istraživanja kognitivne neuroznanosti posljednjih desetak godina dovela su u vezu razvoj glazbenih kompetencija s razvojem pismenosti u djece predškolske i mlađe školske dobi. Ljudski mozak koristi iste dijelove mozga pri čitanju i pisanju i pri bavljenju glazbom. Čak i pasivno slušanje glazbe dovodi do aktivacije dijelova mozga odgovornih za čitanje i pisanje. Osim toga, bavljenje glazbom, a naročito pjevanje, pomaže boljem izgovoru pri čitanju te može pomoći u prevladavanju disleksije. Ovaj rad istražuje mogućnosti uključivanja različitih glazbenih aktivnosti u svakodnevnu razrednu nastavu i predškolski odgoj u svrhu bržeg opismenjavanja učenika. Također se bavi problematikom osposobljavanja učitelja i odgojitelja za navedene aktivnosti u nastavi.

Ključne riječi: kognitivna neuroznanost, glazbene kompetencije, razvoj pismenosti, razvoj izgovora, disleksija, glazbene aktivnosti razrednoj nastavi.

The Influence of Music on Early Literacy Development

In the last decade, various studies in the field of cognitive neuroscience have shown a connection between the development of musical competencies and literacy among preschool and early age children. Same parts of the brain are used by humans in reading and writing as well as in practicing music. Even passive listening to music leads to the activation of brain parts responsible for reading and writing. In addition, music making, especially singing, helps with pronunciation, while reading can help overcome dyslexia. This paper explores the possibilities of incorporating various music activities into day-to-day teaching practices in the first few classes of elementary school and in pre-school education to help develop literacy skills. This paper also responds to the issue of training teachers and educators for such activities in teaching.

Keywords: cognitive neuroscience, music competence, literacy development, speech development, dyslexia, music activities in primary school teaching

Čitalačka pismenost i nastava jezika u osnovnoj školi

Komunikacijski pristup u nastavi jezika naglašava razvoj četiri komponente jezika: slušanje, govorenje, čitanje i pisanje. Da bi bio kompetentan poznavalac i korisnik jezika, učenik treba ravnomjerno razviti sve četiri komponente, pri čemu čitanje kao recepcijska i pisanje kao produkcijska aktivnost najviše ovise o načinu poučavanja i učenja u školi.

Aktualnim predmetnim programom u Crnoj Gori područje je nastave jezika usmjereno, osim na usvajanje osnova jezika kao sustava, i na razvoj strategija čitanja neumjetničkih tekstova različitih vrsta, čime se umnogome doprinosi unapređenju i upotpunjavanju čitalačke pismenosti. Sustavnom obukom za čitanje neumjetničkih tekstova različitih vrsta, osim što se razvija strategija čitanja takvih tekstova, razvijaju se pritom vještine pronalaženja informacija, njihovo razumijevanje, promišljanje o njima i formiranje kritičkoga stava u odnosu na njih. Planiranjem njihove uporabe i primjene u novonastalim situacijama, učenik razvija i vještinu učenja putem čitanja.

U radu će biti razmatrano kako se i na koji način, za vrijeme nastave jezika u osnovnoj školi, može razvijati čitalačka pismenost učenika, koliko i kakve mogućnosti pružaju aktualni obrazovni programi i što se zapravo događa u praksi kada je ovo područje u pitanju.

Ključne riječi: tekst, strategije čitanja, nastava, pismenost.

Reading Literacy and Language Teaching in Primary School

Communicative approach to language teaching emphasizes the development of the four components of language: listening, speaking, reading, and writing. In order to be a competent user of language, a student should develop all four components. Therefore, reading as a receptive activity and writing as a production activity are the most dependent on teaching and learning methods in school.

In the current subject curricula in Montenegro, the field of language teaching, besides teaching the basics of language as a system, focuses also on the development of strategies for reading non-artistic texts of various types, which greatly contributes to the improvement and building of reading literacy. With systematic training for reading of non-artistic texts, in addition to developing reading strategies for such texts, a student develops skills in finding information, developing an understanding of the texts, and forming a critical attitude towards the texts. The student also learns how to use those texts when applying them in a new situation, which develops the skill of learning through reading.

This paper will discuss the ways in which students' reading literacy can be developed during language teaching in primary school. This paper also discusses how many and what kind of opportunities are provided by current educational programs and what actually happens in practice within this field.

Keywords: text, reading strategies, teaching, literacy

Čitati svijet prije čitanja svijeta: Dječje pjesmice i bajke kao sredstvo prenošenja pogleda na svijet

Rad se usredotočuje na problem odnosa snaga unutar društva koje se odražavaju u engleskim bajkama i dječjim pjesmicama, od kojih su neke često dio predškolske ili školske nastave engleskoga jezika. Točnije, cilj je ovoga istraživanja proučiti utjecaj društveno-povijesnih okolnosti na sadržaj i jezik velikoga korpusa engleskih bajki i dječjih pjesmica Mother Goose, te utvrditi načine na koje oni odražavaju rodne ideologije, bilo učvršćujući *status quo* ili ga obarajući. Stoga, analiza uzima u obzir Freireovo stajalište, s posebnim naglaskom na čitanje sa stajališta kritičke književne pedagogije, a uz pomoć alata kvantitativne i stilističke analize. Analiza fokusnoga korpusa otkriva da i bajke i pjesmice sadržavaju i sudjeluju u prenošenju ideala društvenog konformizma, posebice u okvirima društvenog poretka i rodni uloga. Slučajevi subverzivnih stavova pojavljuju se samo povremeno, iako čak i ako su često dio ograničenog okvira patrijarhata i postojećeg društvenog poretka. K tomu, utvrđeno je da su subverzivni izbori bajki, posebice kada govorimo o rodnim ulogama, u podređenom položaju ako se uporabe u rodno pristranom jeziku. Budući da neke od pjesmica i bajki još uvijek imaju mjesto u dobu predpismenosti i pismenosti tijekom obrazovanja u ranom djetinjstvu, i budući da se njihovo podrijetlo ogleda u njihovom obliku i sadržaju, pri odabiru onih koje će koristiti u radu s mladim i mlađim učenicima, učitelji bi trebali obratiti pozornost na ideologiju koja postoji u nastavnom materijalu za “nevinu zabavu”.

Ključne riječi: bajke, dječje pjesmice, društvena klasa, spol, sadržaj, jezik.

Reading the World Before Reading the Word: Nursery Rhymes and Fairy Tales as a Vehicle of Worldview Transmission

This paper focuses on the issues of power relations within society as reflected in English fairy tales and nursery rhymes, some of which are a frequent addition to the pre-primary and primary ELT lessons. More specifically, the aim of this study is to explore the influence of socio-historical circumstances on the content and language of a large corpus of English fairy tales and Mother Goose nursery rhymes, and to establish the ways in which they reflect gender ideologies, either reinforcing the *status quo* or subverting it. Thus, a Freirean perspective has been adopted in the analysis, with a special emphasis on reading from the point of view of critical literacy pedagogy, aided by the use of the tools of quantitative and stylistic analysis. The analysis of the focal corpus has revealed that both the tales and the rhymes incorporated and took part in transmitting the ideals of social conformity, especially in terms of social hierarchy and gender roles. Instances of subversive attitudes occur only occasionally, although even those are often contained within the restricted framework of patriarchy and the existing social order. In addition, subversive choices of the tales, especially in terms of gender roles, have been found to be undermined by the use of gender-biased language. Because some of the rhymes and tales still have their place in both the pre-literacy and literacy stages of early childhood education, and because their origins are reflected in their form and content, when choosing the ones to be used with young and very young learners, teachers should pay close attention to the ideology behind the ‘innocent pastime’ classroom material.

Keywords: fairy tales, nursery rhymes, social class, gender, content, language

Što edukatori misle o jezičnim kreativnim ponašanjima i zašto je to bitno?

Cilj je istraživanja bio ispitati što edukatori misle o jezičnim kreativnim ponašanjima djece i adolescenata kada su ta kreativna ponašanja operacionalizirana kao pisane jezične tvorevine u različitim funkcionalnim jezičnim stilovima. Kreativnost je u radu istraživana kao: (a) opažljivo društveno prihvatljivo ponašanje djece osnovnoškolske dobi koje je u neposrednom socijalnom kontekstu definirano tipično za kreativnost, b) takvo ponašanje koje je rezultat procesa interakcije djetetovih sposobnosti, znanja, osobina ličnosti, motivacije i utjecaja okoline u kojoj dijete živi, i c) proces na kraju kojega i putem kojega dijete potencijalno može stvoriti opažljivi originalni produkt (tvorevinu). Podgrupa istraživanih ponašanja, konsenzusno procijenjenih kao kreativnih i tematski indikativnih za produktivnost u jezičnom području, uspoređena je u apsolutnim i usporednim vrijednostima s drugim tematskim područjima kreativnosti u mjeri koliko je znanja (činjeničnoga, konceptualnoga i proceduralnog) potrebno za uobičajenu ili standardnu izvedbu, tj. koliko je teorijske i praktične pripreme potrebno kako bi se pokazalo svako od pojedinačnih ponašanja. Na jednak su način jezična kreativna ponašanja procijenjena prema sljedećim obilježjima: koliko je potrebno usmjerenosti na zadatak, inteligencije, emocija; koliko je ponašanje složeno i vrijedno; kolika je novčana vrijednost; je li za dječake ili djevojčice, mlađu ili stariju djecu, kao i koliko je ponašanje učestalo; pružajući na taj način uvid u dijeljene implicitne teorije edukatora o obilježjima jezičnih kreativnih ponašanja. Rezultati pokazuju sukladnost implicitnih teorija edukatora o općoj kreativnosti, ali i o specifičnoj, jezičnoj kreativnosti u djece i adolescenata. Nalazi su interpretirani u skladu sa spoznajama iz psihologije kreativnosti, razvoja jezične kreativnosti, a poseban je naglasak stavljen na ulogu koju podržavajuće okruženje ima u razvijajućoj i funkcionalnoj pismenosti.

Ključne riječi: kreativnost, jezična kreativnost, kreativno pisanje, kreativno-produktivna darovitost.

What Educators Think About Linguistic Creative Behaviors in Children and Why It Matters

The aim of this study is to explore what educators think about the linguistic creative behaviors in children and adolescents when these creative behaviors are operationalized as written literary products across different functional language styles. As such, this study evaluates creativity as: (a) observable, manifest, socially acceptable behavior consensually described as creative in a given social context; (b) the result of the interaction of abilities, knowledge, traits, task commitment, and social influences; and (c) the process at the end of which a person can potentially produce an observable original product. The subgroup of studied behaviors, consensually assessed as creative and clustering around the common linguistic theme, was compared in absolute and relative values to other thematic micro-domains of creativity on how much knowledge (factual/conceptual, and procedural) each of the behaviors required for the usual or standard performance, that is, how much theoretical and practical preparation was needed in order for each behavior to be displayed. In the same manner, each behavior was rated by the educators on the following features: amount of commitment, intelligence, and emotions the behavior required for usual performance; its value and complexity; its cost in currency; gender orientation; age orientation, and, finally, frequency of such behavior perceived in children and adolescents. The pattern of implicit theories emerged regarding general creativity, as well as the linguistic creativity in children. The results were interpreted in line with the findings from the psychology of creativity, and the linguistic creativity development, with an emphasis placed on the role that supportive context of education plays in the emerging and functional literacy.

Keywords: creativity, linguistic creativity, creative writing, creative-productive giftedness

Vera Savić

Univerzitet u Kragujevcu

verasavic035@gmail.com

Vještine zaključivanja mlađih učenika pri razumijevanju čitanjem

Sposobnosti zaključivanja čitatelja igraju važnu ulogu u razumijevanju čitanjem, što ovisi o nekoliko kognitivnih i metakognitivnih vještina te se postupno razvija učestalim čitanjem. Cilj istraživanja je identificirati vještine zaključivanja mlađih učenika engleskoga kao stranoga jezika (EFL) pri razumijevanju pripovjednoga teksta. Ispitanici su 90 djece u dobi od 11 godina u državnoj osnovnoj školi u Srbiji. Kako bi se prikupili kvalitativni podatci o vještinama zaključivanja ispitanika koje su rabili pri razumijevanju teksta u zadatku čitanja koristili smo promišljanje nakon čitanja. Zadatak čitanja zahtijevao je od ispitanika da dovrše strip odabirući jedan odgovor u pitanju višestrukog izbora, dok je promišljanje nakon čitanja uključivalo verbaliziranje procesa razmišljanja pri razumijevanju čitanjem. Protokol promišljanja bio je kodiran i analiziran, otkrivajući šest tipova vještina koje su sudionici primjenjivali. Korištene vještine zaključivanja ovisile su o zahtjevima postavljenim u različitim dijelovima zadatka: u dijelovima koji su semantički i sintaktički bili manje zahtjevni, sudionici su zaključili o kojem se značenju radi koristeći se slikom i indicijama u tekstu, dok su u lingvistički zahtjevnijim dijelovima sudionici kombinirali više indicija za zaključivanje, stvarali logičke zaključke na temelju elemenata koji nisu navedeni u tekstu (dedukcija), koristili se svojim znanjem o temi (opće znanje) te nagađali o informacijama koje će slijediti (predviđanje). Ispitanici u istraživanju oslanjali su se većinom na indicije iz slike i teksta i bili su uspješni u čitanju dijelova zadatka koji su zahtijevali ove tipove zaključivanja. Međutim, puno manje ispitanika bilo je u stanju učinkovito integrirati svoje opće znanje i osobna iskustva s informacijama iz teksta, ili zaključiti ili predvidjeti informacije nužne za razumijevanje izazovnijih dijelova zadatka. Istraživanje naglašava važnost integriranja razvoja vještina zaključivanja mlađih učenika u programe čitanja s ciljem poboljšanja razumijevanja čitanja učenika engleskoga kao stranoga jezika.

Ključne riječi: mlađi učenici engleskog jezika, razumijevanje čitanjem, vještine zaključivanja, dedukcija, predviđanje, opće znanje.

Young Learners' Inference Skills in Reading Comprehension

A reader's inference skills play a significant role in reading comprehension, which depends on a number of cognitive and metacognitive skills and develops gradually through engagement in reading. The aim of this study is to identify inference skills of young learners of English as a foreign language (EFL) in comprehending a narrative text. The participants included ninety children aged 11 who attended the fifth grade in a state primary school in Serbia. The post-reading reflection protocol was used to collect qualitative data on the participants' inference skills applied in making meaning of a text in the reading task. The reading task required the participants to complete a comic strip by selecting among multiple choice answers, while the post-reading reflection protocol involved verbalizing the reasoning processes in reading comprehension. The protocols were coded and analyzed, revealing six types of inference skills applied by the participants. The inference skills used depended on the demands posed by a specific task item: in the items that were semantically and syntactically less demanding, the participants inferred meaning by using picture and text clues. In more linguistically demanding items, successful participants combined inferences based on several clues. They made logical inferences based on elements not stated in the text (deducing), they used their knowledge about the topic (world knowledge), and they made educated guesses about the

information that would follow (predicting). The participants in the study relied mainly on picture and text clues and were successful in the reading task items that demanded these types of inferences. However, far fewer participants were able to effectively integrate their world knowledge and personal experiences with the text information, or to deduce or predict information necessary for understanding more challenging task items. This study emphasizes the significance of integrating the development of young learners' inference skills into reading programs to improve the EFL learners' reading comprehension.

Keywords: young English language learners, reading comprehension, inference skills, deducing, predicting, world knowledge

Dubravka Smajić

Valentina Protić

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku

dsmajic@foozos.hr

valentina2201@gmail.com

Hrvatski jezični savjeti očima studenata i učitelja razredne nastave

Rad govori o hrvatskim jezičnim savjetima u odnosu na jezični izričaj studenata učiteljskoga studija i učitelja razredne nastave. Želeći u tih studenata i učitelja osvijestiti posebnu važnost njegovanja vlastite pismenosti i jezične kulture te potrebe za pravilnom uporabom hrvatskoga jezika na razini jezičnoga standarda, nastojalo se osvijestiti i kako ta populacija jest (odnosno završetkom će studija ubrzo postati) uzor pismenosti i pravilnoga jezičnoga izražavanja brojnim naraštajima učenika mlađe školske dobi. Učiteljska je sigurnost u pravilnom služenju standardnim hrvatskim jezikom veća i s povećavanjem broja usvojenih jezičnih savjeta.

Rad uključuje i istraživanje na temelju anketiranja i provjeravanja, a koje je provedeno sa svim godištim učiteljskoga studija u Slavonskome Brodu te s učiteljima razredne nastave na širem području Slavonije. Ispitano je mišljenje studenata i učitelja razredne nastave o važnosti vlastite jezične pismenosti i općenito jezične kulture, njihova osobna promišljanja o pismenosti i jezičnim dvojbama u hrvatskom jeziku te je na kraju provjereno poznavanje, usvojenost i primjena hrvatskih jezičnih savjeta.

Ključne riječi: pismenost i jezična kultura, hrvatski jezični savjeti, jezično izražavanje studenata i učitelja razredne nastave.

Croatian Language Advising: The Student and Lower Primary School Teacher Perspective

This research discusses Croatian language advising by focusing on the language expression of the students of Teacher Studies and lower primary school teachers. By raising awareness among the students and teachers of the importance of nurturing one's own literacy, language, and culture as well as the correct usage of the Croatian language at the standard level, we also tried to raise awareness of the fact that this population is the role model of literacy and proper language use for generations of lower primary school students. The level of confidence of the teachers in relation to proper usage of standard Croatian language is proportional to the increase in the number of acquired pieces of language advice.

This paper includes research based on surveys and tests, which were conducted at all study levels of Teacher Studies in Slavonski Brod and lower primary school teachers in the wider Slavonia region. The research dealt with the opinions of the students and lower primary school teachers about the importance of their own language literacy and language in general, their personal reflections on literacy, and the language dilemmas in the Croatian language. Finally, the knowledge, acquisition, and implementation of Croatian language advice was tested.

Keywords: literacy and language, Croatian language advising, language expression of students and lower primary school teachers

Diana Stolac

Sveučilište u Rijeci

diana.stolac@ri.t-com.hr

Dijete i jezični krajolik

Naziv jezični krajolik (u uporabi su i *jezični krajobraz* i *jezični okoliš*) uveden je u hrvatsko jezikoslovlje početkom ovoga tisućljeća, a potaknut je nazivom *linguistic landscape* (u uporabi je i *language landscape*) i definicijom “the visibility and salience of languages on public and commercial signs” (Landry i Bourhis, 1997.: 23). Teorijski je okvir izlaganja prema Spolski (2006.) i radovima u zbornicima o jezičnom krajoliku (ur. Gorter, 2006.; ur. Shohamy i Gorter, 2009.), a referira se na konkretne analize gradskih jezičnih krajolika (ur. Shohamy, Eliezer i Barni, 2010.; Edelman, 2010.; Grbavac, 2013.). U izlaganju se govori o različitosti jezičnih ostvaraja u prikupljenoj građi.

Građa je podijeljena na poruke iz službene domene (engl. *top-down signs*; npr. administrativno nadgledani i/ili uređeni natpisi) i neslužbene domene (engl. *bottom-up signs*, npr. poslovni natpisi). Iz službene domene izdvajaju se nazivi ulica, natpisi na državnim i ostalim javnim institucijama te drugi službeni znakovi u javnome prostoru. Komentiraju se različitosti utvrđene u nekoliko hrvatskih gradova (Rijeke, Zagreba, Splita, Pule i Osijeka): jednojezični natpisi, dvojezični natpisi, redoslijed jezika i položaj natpisa, potpuno i/ili djelomično prevođenje i sl. Iz neslužbene domene izdvajaju se reklamni napisi uz prometnice i na zgradama (veleplakati) i ostali napisi poslovnoga i privatnoga karaktera.

U ovoj se skupini napisa komentiraju međujezične i unutarjezične raznolikosti, odnosno uporaba engleskoga, talijanskoga i drugih stranih jezika, ali i dijalektalnih te razgovornih nenormativnih jezičnih likova. Obje su domene, naravno, isprepliću na istim mjestima, tako da će se u izlaganju pokazati to ispreplitanje u hrvatskim urbanim prostorima.

U tome se širem kontekstu promatra dijete i utjecaj jezičnoga krajolika na djecu, na pismenost u najranijoj dobi te na oblikovanje identiteta i pripadnost kulturi.

Ključne riječi: jezični krajolik, jednojezičnost, višejezičnost, norma, reklame, identitet.

Child and Linguistic Landscape

The term ‘linguistic landscape’ has become an established word in the 21st century, referring to “the visibility and salience of languages on public and commercial signs” (Landry and Bourhis 1997:23). The study in this area of linguistics has been advanced by the work of Gorter (2006, 2009), and Shohamy (2009). Comparison has also been made between findings from this corpus and those from other urban spaces (cf. Shohamy, Eliezer and Barni 2010; Edelman 2010; Grbavac 2013). This presentation discusses the diversity of language acquisition in the collected material.

A distinction is made in the corpus between official or top-down signs that have been sanctioned by a state or local authority, and private, commercial or bottom-up signs that are created by private individuals or commercial organizations. In this research, we underlined street names, inscriptions on state and other public institutions, and other official signs in the public domain. There are comments on the differences found in several Croatian cities (Rijeka, Zagreb, Split, Pula, and Osijek): monolingual inscriptions, bilingual inscriptions, order of language and placement of subtitles, and full and/or partial translation. From the unofficial domain we underlined advertisements displayed on the billboards and other businesses and private signs.

These characteristics include instances of bi- or multi-lingual texts that feature the use of English, Italian, and other foreign languages. They also include instances of non-standard varieties of Croatian, including the use of dialectal and colloquial forms. Both domains intertwine in the same places, therefore our research will show that intertwining in Croatian urban spaces.

In this broader context, we observed the influence of the language landscape on children, on literacy at the earliest age, and on the formation of identity and belonging to culture.

Keywords: linguistic landscape, monolingualism, multilingualism, norm, advertisements, identity

Ksenija Švarc

Neovisni istraživač

ksenija.svarc@gmail.com

O gavranima, prstenima i paucima: Zagonetke i razvoj pismenosti u djece

Ovaj će rad istražiti ulogu zagonetki u dječjoj književnosti i njihov učinak na razvoj pismenosti u djece. U knjizi *The Lore and Language of Schoolchildren* Iona i Peter Opie zagonetku definiraju kao „sklop riječi u kojem se neko biće ili predmet opisuje na namjerno nejasan način, a rješenje uključuje sve karakteristike dotičnog opisa te se često pretvara u paradoks“ (1987.:74). Prema tome zagonetke pomažu razvoju vještina nužnih za rješavanje problema i kritičko razmišljanje izvan uobičajenih okvira kako bi se došlo do rješenja. Njihova je namjena zapanjiti, istražiti i vježbati um te na taj način jačaju djetetovo poimanje jezika kroz pojačavanje djetetove metalingvističke svijesti. Rješenja zagonetki u dječjoj književnosti otvaraju skrivene ili zabranjene prostore te vode protagoniste do novih razina priče, a na isti se način kod djece otvara put do novog razumijevanja jezika koji im pomaže u razvoju pismenosti kroz jačanje metalingvističke svijesti.

Ključne riječi: metalingvistička svijest, zagonetke, kritičko razmišljanje, rješavanje problema, pismenost, dječja književnost.

On Ravens, Rings and Spiders: Riddles and Literacy Development in Children

This paper researches the role of riddles in children's literature and their effect on literacy development in children. In *The Lore and Language of Schoolchildren*, Iona and Peter Opie define the riddle as, “a composition in which some creature or object is described in an intentionally obscure manner; the solution fitting all the characteristics of the description in question, and usually resolving a paradox” (1987:74). Accordingly, riddles help develop problem solving skills and critical thinking in that they require thinking “outside the box” in order to reach the solution. They are meant to amaze, to probe the mind and exercise it, and thus develop an understanding of language by raising the child's metalinguistic awareness of it. Solutions to riddles in children's books open up hidden or forbidden spaces and lead the protagonists to new levels of the story in the same way that the use of riddles can open up a new understanding of language in children. This furthermore helps children improve their literacy skills through raised metalinguistic awareness.

Keywords: metalinguistic awareness, riddles, critical thinking, problem solving, literacy, children's literature

Pripovjedna sposobnost dvojezične djevojčice: prikaz slučaja

Diskursno znanje, uključujući i ono pripovjedno, prepoznato je kao jedno od sedam kritičnih čimbenika koji izravno ili neizravno utječu na jezik i razumijevanje pročitanoa teksta te je dobar pokazatelj za različitosti u čitalačkim postignućima svakoga pojedinog djeteta (Snow, 2002.). Način na koji djeca strukturiraju priče pokazuje nam koliko je dijete razumjelo priču, ali i koje mogućnosti za organiziranje slijeda jezičnih sekvenci u jednu sadržajno povezanu cjelinu dijete posjeduje. U ovom radu prikazat će se proizvodnja i razumijevanje priče petogodišnjakinje koja je od rođenja izložena materinskom hrvatskom te engleskom jeziku. Pripovjedna je sposobnost dvojezične djevojčice elicitirana dvama načinima – pričanjem priče i prepričavanjem priče, koji su popraćeni pitanjima o razumijevanju za oba jezika. Makrostruktura je proizvedenih priča analizirana s obzirom na elemente strukture priče, strukturalnu složenost te riječi koje izražavaju unutarnja stanja. Istraživačka pitanja usmjerena na međujezičnu usporedbu uključuju sljedeće: koliko se dječja pripovjedna sposobnost razlikuje u dvama jezicima s obzirom na makrostrukturu, riječi koje izražavaju unutarnja stanja i vrstu zadatka, koje makrostrukturne sastavnice i riječi koje izražavaju unutarnja stanja najbolje razlikuju proizvodnju u prvom i drugom jeziku te koliko struktura priče i riječi koje izražavaju unutarnja stanja variraju kao funkcija sadržaja priče i elicitirajućega zadatka. Istraživanje će ponuditi nove dokaze o pripovjednoj sposobnosti dvojezične djece.

Ključne riječi: pripovjedni diskurs, pripovjedna sposobnost, dvojezičnost, makrostrukturna analiza, predškolska dob.

Narrative Ability of a Bilingual Girl: A Case Study

Knowledge of discourse, including narrative knowledge, has been recognized as one of the seven critical components that directly or indirectly influence language and reading comprehension and is a reliable indicator of differences in reading achievements of individual children (Snow 2002). The way in which children structure stories reveals the level of a child's comprehension of a text as well as a child's ability for organizing linguistic sequences into a coherent unit. This paper presents production and comprehension of a story by a five-year old girl who has been exposed to the mother tongue of both Croatian and English since birth. Her narrative ability is elicited in two ways: telling a story and retelling a story accompanied by asking her comprehension questions for both languages. This paper analyzes the macrostructure of the produced stories with regard to story structure components, structural complexity, and vocabulary used to express internal states. The research questions are oriented towards interlingual comparison, which includes the following: to what extent a child's narrative ability differs in two languages with regard to macrostructure, words that express internal states and types of tasks; which macrostructure components and words expressing internal states best point to differences in production in the first and second language; and how the structure of a story and words expressing internal states vary as the functions of the story content and eliciting task. This research will offer new evidence of narrative ability in bilingual children.

Keywords: narrative discourse, narrative ability, bilingual, macrostructural analysis, preschool age

Poznavanje sinonima kod predškolske djece u kontekstu složenosti međujezičnoga polja

Govornikova leksička kompetencija, odnosno rječničko bogatstvo, jedan je od važnih čimbenika pismenosti uopće, pa i rane pismenosti kao zbira vještina, znanja i stavova predškolske djece o pisanju i čitanju. S jezičnim znanjem koje su stekli u ranoj i predškolskoj dobi djeca će poći u školu, a istraživanjima je potvrđeno kako je razina leksičkoga bogatstva prethodnik uspjeha u ovladavanju čitanjem i pisanjem, ali i školskoga uspjeha uopće. Tijekom govornikova ranoga leksičkoga razvoja upravo su sinonimi pokazatelj visoke razine jezičnoga znanja i rječničkoga bogatstva jer su sinonimi leksička dogradnja: korpus koji nije nužan za ostvarivanje funkcionalne komunikacije. Osim toga, sinonimi su i pokazatelj metajezikne svijesti govornika koja se između ostaloga stječe i izloženošću drugome jezičnome sustavu, pri čemu se stvara međujezično polje isprepletanja elemenata iz dvaju ili više sustava. U tome se kontekstu ovim radom pokušalo utvrditi razinu poznavanja sinonima u predškolskome jezičnome razvoju kod govornika hrvatskoga kao materinskoga jezik. Također, pokušao se istražiti učinak kompleksnosti međujezičnoga polja – proizašloga iz izloženosti govornika kojemu stranomu jeziku i kojemu hrvatskomu narječju – na poznavanje sinonima materinskoga jezika. Istraživanje je provedeno s djecom predškolske dobi u vrtićima na širem području Hrvatske. Rezultati potvrđuju kompleksnost fenomena leksičkoga bogatstva i rane pismenosti te ukazuju na poticajan odnos složenoga polja međujezičnih utjecaja na razvoj govornikove leksičke kompetencije.

Ključne riječi: rana pismenost, leksička kompetencija, sinonimi, hrvatski jezik.

Preschool Children's Knowledge of Synonyms in the Context of Complexity of the Interlanguage Field

A speaker's lexical competence, or lexical richness, is an important factor of literacy, including early literacy as a set of skills, knowledge, and attitudes of preschool children concerning writing and reading. Children will attend school and bring along knowledge of language they acquired at an early and preschool age, while research has confirmed that the level of lexical richness is a predictor of not only success in mastering reading and writing but also of school success. During early lexical development, synonyms are indicators of a high level of linguistic knowledge and lexical richness because they represent a lexical extension, a corpus, which is not necessary for achieving functional communication. In addition, synonyms are also an indicator of the meta-linguistic consciousness of a speaker. With this in mind, this paper attempts to determine the level of knowledge of synonyms in preschool linguistic development of Croatian speaking as their mother tongue. It also attempts to investigate the effect of the existence of parallel language codes, or the interlanguage field, on the knowledge of synonyms in the native language. The study was conducted with preschool children in kindergartens in the wider area of Croatia. The results confirm the complexity of the phenomenon of lexical richness and early literacy, and point at an enhancing effect of the complex field of interlanguage influences on the development of a speaker's lexical competence.

Keywords: early literacy, lexical competence, synonyms, Croatian language

Usvajanje i razvitak učeničkog rječnika u mlađim razredima osnovne škole

Učenički je rječnik jedan od preduvjeta za čitanje s razumijevanjem, te ga promatramo kao faktor koji ima važan utjecaj na razvoj čitalačke pismenosti. To je i potvrđeno brojnim istraživanjima i posebno istaknuto u novijim europskim kompariranjima čitalačke pismenosti u edukacijskim sustavima.

Cilj je ovog istraživanja bio opisati metodički pristup usvajanju i razvoju učeničkoga rječnika u mlađim razredima, te utvrditi efekte toga pristupa. Prvi dio cilja realizirali smo analizom pedagoške dokumentacije za predmet Crnogorski–srpski, bosanski, hrvatski jezik i književnosti za prva tri razreda osnovne škole u Crnoj Gori.

Drugi dio cilja odnosio se na usvojenost rječnika od strane učenika. Postavljeno je istraživačko pitanje: *Na kojoj su razini učenici ovladali predviđenim novim riječima?* Neusvojenost riječi je razina nepoznavanja značenja riječi. Pod predviđenim riječima podrazumijevamo nove riječi sadržane u udžbenicima materinskoga jezika i književnosti za niže razrede. Koristili smo kvantitativnu metodologiju, za koju je sastavljen poseban instrument (niz zadataka objektivnog tipa) koji su popunili učenici četvrtoga razreda osnovne škole (N=56). Instrument je sadržavao zadatke diferencirane u težini, pri čemu se težina povezuje s postupnim napretkom u ovladavanju novom riječju – od poznavanja značenja vezanog uz kontekst, do izvankontekstnog značenja i proširena značenja u metaforičkoj uporabi. Sve riječi kojima su učenici rješavali zadatke preuzete su iz udžbenika za prvi školski ciklus.

Učenici iz našega uzorka najuspješnije su riješili zadatke koji se odnose na poznavanje značenja riječi vezanog uz kontekst, nešto slabije su se snašli u zadacima u kojima je trebalo samostalno napisati značenje dane riječi (bez konteksta), a metaforička uporaba im je bila najzahtjevnija. Naši ispitanici su, prema Piagetovoj teoriji, još uvijek u fazi konkretnih operacija, te podatci o nešto slabijoj metaforičkoj uporabi ne znače da metodičke komponente ove nastave u nečemu ne funkcioniraju. Druga razina, tj. samostalno objašnjavanje značenja riječi, valjalo bi unaprijediti u nekim metodičkim segmentima.

Ključne riječi: bogaćenje rječnika, značenje riječi u kontekstu, izvankontekstno značenje, učenik, udžbenici i predmetni program.

Acquisition and Development of Pupils' Vocabulary in Junior Grades of Primary School

A student's vocabulary is one of the prerequisites for reading comprehension, and we consider it as a factor that has an important impact on the development of reading literacy. This is confirmed by numerous studies and particularly pointed out in the recent European comparative analyses of the reading literacy in educational systems.

The purpose of this study is to describe a methodical approach to the acquisition and development of the students' vocabulary in junior grades as well as to determine the effects of the approach itself. We have accomplished the first part of the study's aim through an analysis of pedagogical documentation for the subject Montenegrin-Serbian, Bosnian, and Croatian language and literature for the first three grades of primary schools in Montenegro.

The second part of the study's aim concerned the level of acquisition of vocabulary by students. The

research question is: At what level did the students master the predicted new words? Not mastering the word is the level of not knowing the meaning of the word. Under predicted words, we refer to the new words contained in the textbooks of the mother tongue and literature for younger grades. We used quantitative methodology, for which a special instrument, a series of objective tasks, has been made and which has been answered by the fourth grade students of primary school (N=56). The instrument contained the tasks of different levels of difficulty, wherein the difficulty was associated with a gradual progression in acquisition of the new word, starting with the knowledge about the meaning associated with the context to out of context meaning and the expanded meanings in the metaphorical use. All the words the students used to solve the tasks were taken from textbooks for the first school cycle.

Students from our sample were most successful at solving the tasks that tested knowledge of the meanings of words related to the context. They were somewhat less efficient with tasks in which they were supposed to independently write what the given words meant (without context), and the metaphorical use was the most challenging to them. According to Piaget's Theory, our respondents are still in the stage of concrete operations, and data on the somewhat less efficient metaphorical use does not mean that the components of this methodical instruction do not function properly in some parts. The second level, such as the independent explanation of the word meaning, should be improved in some methodological respects.

Keywords: building up vocabulary, word meaning in a context, extra-contextual meaning, pupil/student, textbooks, and syllabus

Sponzori / Sponsors

Ministarstvo znanosti i obrazovanja / Ministry of Science and Education

Grad Osijek / The City of Osijek

Bobi d.o.o.

